
**БОРИС
ОЛІЙНИК**

К Р И К

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка
Національної академії наук України

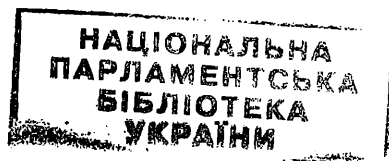

Борис Олійник

4

Крик

Поезії з життєвого шляху

Київ
«Український письменник»
2015

УДК 821.161.2'06-1
ББК 84(4Укр)6-5
О-54

Олійник, Борис.

**О-54 Крик : поезії / Б. І. Олійник; передм. М. В. Шевченка. — К.:
Укр. письменник, 2015. — 380 с. (Серія «Бібліотека українського
воїна»).**

«Крик» — нова книга видатного поета, академіка, Героя України Бориса Олійника. До неї увійшли твори, написані переважно останніми роками, а також поеми, що стали знаковими для самого автора та всієї вітчизняної літератури.

Поет, громадянин, політик, Борис Олійник розуміє все те, що діється в Україні. Поезії його глибоко філософські й справді звучать як крик людини, котра все бачить, все знає, все передчуває і щосили намагається зупинити руїну на рідній землі.

**УДК 821.161.2'06-1
ББК 84(4Укр)6-5**

Випущено на замовлення Державного комітету
телебачення і радіомовлення України
за програмою «Українська книга» 2015 року

© Олійник Б. І., 2015
© Шевченко М. В., передмова, 2015
© Ковика-Алієв С. Я., художнє оформлення, 2015
© Видавництво «Український письменник», 2015

ISBN 978-966-579-463-9

...І СЛАВА САМА ПРИПАЛА ЙОМУ ДО ГРУДЕЙ

Починаючи це вступне слово до книги видатного поета, академіка, Героя України Бориса Олійника, згадую крилаті слова Леонардо да Вінчі: воістину великим буває митець тільки величчю своєї Вітчизни. Саме ця формула і визначає постать нашого ювіляра.

Борис Олійник — непересічне явище в українській культурі, політиці і філософії. Один із знаних поетів, послідовний і непохитний борець за національні інтереси — таким він вийшов на перевал двох тисячоліть і, не втрачаючи висхідного життєвого вектора, залишився в авангарді розвою національної культури.

Він не зробив жодної серйозної помилки на життєвому шляху, тому був і залишається зразком для тих, хто обрав для себе життєве кредо — відповідальність за долю нації, долю свого народу. «Бо з тої миті, як на світ родився, ти в ньому вже відповідай за все» — сказавши це ще в молодості, він на все життя залишився вірним обраному принципу.

На зорі третього тисячоліття, коли світ сходив кров'ю в процесі перерозподілу земель і впливів на глобальний розвиток людства під диригуванням затаєних зловісних сил, його зовні непоказна фігура з'являлася в найгарячіших точках на землі — в зоні бойових дій саме тоді, коли без нього події могли розвиватися трагічніше для окремих людей, навіть народів.

Рік 1986, Чорнобильська трагедія. Пам'ятаємо: чимало його колег, учорашніх співців ланцюгової реакції, спекулюючи чорнобильськими знаками на склі власного авто, шикували в столиці, а Олійник під незмінною кепочкою із самого чорнобильського пекла вів репортажі на центральному телебаченні, викриваючи справжні причини трагедії та дії тих керманців, хто з переляку чи свідомо кидав під меч ядерного розпаду наші народи, і український народ в першу чергу.

Саме Олійник відвернув будівництво промвузла під серцем України — Чернечою горою.

Саме він не допустив будівництва АЕС під Чигирином та на сейсмично небезпечних ґрунтах Криму.

Він першим на Всесоюзній партійній конференції ще 1988 року на весь голос заявив про голодомор 32-33 років, довів, що були конкретні сили і конкретні злочинці цього страшного дійства, і поставив вимогу (зверніть увагу) — не спорудити свічку своєму народу, а назвати поіменно усіх убивць та їхніх зловісних натхненників. Він знав, що лише покараний злочин не може повторитися.

Мова. Сьогодні «дрібні співці великого народу» зчепилися з ідеологічними авантюристами за мову: хто більше чию любить і якій мові що надати в Україні. Авантюрними випадками в сфері мовних проблем, дорогою ціною творячи свій сумнівний імідж в українському політикумі, вони певною мірою прислужилися й нашим ворогам, підігриваючи і без того страшне полум'я розбрату на сході України. За що вони боролися? Важко сказати. Бо нема і тоді вже не було сумнівів, що в Україні є одна державна мова — українська. Але хочу нагадати, що закон, який гарантував це, уже давно був ухвалений Верховною Радою України РСР. А озвучив його проект і «проводив» до ухвалення саме Борис Олійник. Лишалось тільки дотримуватися цього закону і владі, і нам усім. Рідною мовою говорити з трибун і телеекранів, нею подавати усю інформацію (особливо на вулицях столиці і великих міст), каятися в гріхах своїх і не грішити більше — і все! І тоді буде нашої мові в нашій державі, як у Бога за пазухою! Й іншим мовам це буде до душі.

Не можна забути час, коли політичні пройдисвіти заходилися ліквідувати графу про національну приналежність із наших паспортів. І тоді знову, таки на повний зріст устав не Президент України, не Голова Верховної Ради України, не мальовані лідери патріотів, а Олійник. Сам.

Жаль, орли національної гордині, які, мов отара, хором звинувачували його в недостатньому патріотизмі, коли це було вигідно перед пастиухами, не зважилися на героїзм і не підтримали Олійника, а тому за паспортами ми й залишилися нічийними людьми, безбатченками.

Працюючи заступником Голови Палати Національної Верховної Ради СРСР, він побував у всіх гарячих точках міжнаціональних конфліктів, рятуючи людей від братовбивства і кровопролиття, а потім у праці «Два роки в Кремлі» засвітив усіх наперсників розбрату та їхній механізм розцьовування народів. Щоб ми знали і не йшли на провокацію.

Шкода, не всі, далеко не всі політики зробили для себе висновки із цієї праці. Певною мірою саме тому й ми нині оплакуємо своїх дітей замість того, щоб у добрі і злагоді розбудовувати нашу молоду, вільну і щасливу державу.

Знаний поет і мислитель — він точно визначав темні сили, що несли смерть і сльози різним народам. Тому саме він серед перших кинувся

на підтримку братів-слов'ян у Югославію і, окурений окопним димом, видав дві праці — «Хто і з якою метою сатанізує сербів?» та «Хто наступний?», викривши справжню суть агресивних світових сил настільки переконливо, що навіть найзапекліші його опоненти проковтнули язика.

Вражає невичерпний запас силового поля його таланту. Прийшовши в літературу в 60-х, він ніколи не хизувався шістдесятництвом. Бо і в 70-х, і в 90-х, в 2000-х, і до цього дня він залишається непідкупним сурмачем правди, без якої Україні не стати на ноги ніколи. Гостра прозорливість і далекоглядність у розумінні всіх політичних процесів державотворення, знання світових політичних течій, а притому вірність своїй Україні, своєму народові, принциповість і мужність в оцінках усього, що діється в нас і на світових просторах — все це робить його справжнім Українцем, інколи навіть на задрість його ровесникам.

Я не випадково так розлого говорю про громадського діяча Бориса Олійника. Істинно так: істинним поетом може бути лише великий громадянин. Воістину українським поетом може бути лише істинний Українець.

На його творчий злет випав, можливо, найкращий час нашої багатостраждальної історії, коли народ, важкою кров'ю оплативши свою перемогу у Великій Вітчизняній війні, розкрилив невмирущий дух переможця у великій спразі мирного життя. Поезія, як особливий прапор духу, священного материнського слова і вічної спраги свободи, кинула їх, дітей війни, знову на передову. І знову, як завжди на передовій, не всі вистояли перед страхом і спокусами. Минуло небагато часу і новобранців було переформовано в різні табори героїв і запроданців. Перших було посаджено, а інших підсаджено і розвезено «до самых до окраин». І лише найстійкіші, не спекулюючи вірністю вітчизні й ідеєю свободи, у часи найжорстокіших репресивних сплесків працювали як справжні патріоти. Саме тоді Борис Олійник писав:

*Двадцятий вік відважно і громово
Старих богів розвінчує на стінах.
Зате перед новими по новому
Демократично повза на колінах.*

*...А сфінкси як завжди ховають тайни
У сардонічнім обрисі губів.
І взагалі, коб не було рабів,
Цікаво, чи з'явилися б тирани?*

Це 1968 рік. За такі відкриття Олійника справді можна назвати не лише одчайдухом, а й безнадійним романтиком, бо людство, не розділяючись на рабів і тиранів, не прожило й дня. І влада робила все, щоб народи цього не знали. Так ними легше правити. Тому, заявивши святу правду тисячними тиражами, слід було чекати будь на що.

Мине багато часу, світ тричі перевернеться, не знайшовши опори під ногами. І під рукою в хазяїв нового порядку в Україні знайомі козачки в секонд-хендівських сюртуках, які не так давно до зернятки макового змалювалися перед хазяїном давнім, накинуться на Бориса Олійника. Причина відома — щоб на його тлі підсвітити хазяїну новому свої ніці, припрілі постаті борців за національну незалежність. Чимало повалять їм услід, хоч і розпізнають лицемірство, але повалять — такі ми люди. Проте правду визначить саме життя.

Ми у жодного з цих перебудовних борців не знайдемо, скажімо, такої поеми з тих часів, як «Дорога» Олійника. Це її герой — «індивідуум певного кольору», «невідомої конституції», «на людину не схожий і схожий» — «громадянин планети Земля» без статті національності в паспорті (як добре проглядається сьогодні — звідки він, з якого кубла і для чого створений), уже тоді розпізнаний поетом, видає себе:

*Досі носитесь з пуповиною,
Хутірський придбавши склероз:
Ті — «під вишнею та калиною».
Ті — «под сенью белых берез».*

*...Під кінець гучної промови
Він узяв мене під обріз
Надто мудрим і модним словом
З наконечником гострим «ізм».*

Пам'ятаємо. Це 1968 рік. Репресії в розпалі. Уже прогуркотіли поїзди, довозячи до місць віддалених перший набір політичних в'язнів, які ніколи не повернуться на Україну. Порожняки стояли в тупиках — на підхваті. Певно, молодий поет знав це, але не написати такої поеми не міг. Бо більше не було кому.

Ідею національної незалежності Борис Олійник виборював на відкритому полі. Тому органи держбезпеки, що звикли працювати в присмерковій тиші переляку, до нього добралися пізніше.

Але він пережив усе. І з честю вийшов із випробувань як справжній володар у всесвіті слова, що «береже в основі безсмертя української душі».

Далеко позаду «Двадцятий вал». З'являються його знакові книги «Вибір», «Коло», «Відлуння», «На лінії тиші». І поема «Доля», яка на повну силу визначила автора не лише як зрілого майстра, а й як незламного послідовного патріота, кому перстом Божим було вказано дошукатися, як «ми зберегли своє власне обличчя, ймення, характер, поставу і звичай, землю і долю свою» (це саме те, що народ і нація можуть утратити сьогодні). І яку «дорогу всіх доріг» обрати, щоб вистояти на світових протягах, де все підпорядковане єдиному закону: у смертельній боротьбі виживає сильніший.

Нову епоху в історії України Борис Олійник зустрів, як і належить поважним людям: він наскрізь бачив, що діється, хто керує і чим це закінчиться. Але ні вплинути на цей процес, ні брати участь «у базарі проклять» не міг. Тому воістину, як чесний поет на сторожі долі свого народу поставив слово. При чому таке могутнє, наповнене вибуховою силою правди, що навіть продажні націонал-спекулянти, які в дев'яностих першими накинулися на Олійника, щоб вислужитись перед хазяїном нового порядку в Україні, оторопіли. І жодного слова про його десяток книжок уже цього XXI століття не сказали. А в них така жорстка і різьблена правда нашого продажного часу, що я можу ще раз підкреслити: історію ми вчитимемо за підручниками різних кльорів (коли яку яка політична сила підсуне), а звірятимемо її, безперечно, за творами Бориса Олійника.

Його поезія має надзвичайно широкий діапазон. Він істинний лицар інтимної лірики і його «бісова дівка», що «на кручі стоїть огорнувши вітрами стан» опекла серце не одному справжньому чоловікові уже багатьох поколінь.

Безсмертна Олійникова «Сива ластівка» — Мати навіки божественно залишиться на духовному небосхилі нації.

Олійник — істинний маестро у жанрі поеми. Він володіє унікальною наукою побудови сюжетних полотен, сам творить закони архітектури духовних зрушень і укріплень, відкриваючи таїни співжиття людей на землі. Критика, що виросла з ужиткового ремесла обслуги «двора», не наважувалася осмислювати ці полотна, бо ж те означало б думати майже урівень з автором, що і не всім під силу, і не відомо, як «оплатиться». Отож усю цінність поем Бориса Олійника і впізнав, і оцінив читач сам. Оцінив дуже високо.

Але навіть на тлі такого визнання осібно вивищується поема «суверенних» літ «Трубить Трубіж». Це перший і єдиний в українській літературі масштабний художній твір, де автор, оком патріарха проглядаючи глибоку історію, беручи уроки ще з часів монголо-татарської навали, а то й часів допотопних, куди він легко проникає багатою уявою, на зорі третього

тисячоліття відкрив коріння національних трагедій, що виплуталися не лише з нашого менталітету, але й світових гадючих кубел, звідки починаються сліди багатьох світових злочинів. Як вірний син України, як людина, що в сумнівах своїх шукає істинний шлях до свободи, він сам побачив і нам показав і «куди вона крутиться», і «хто тим править», і хто кого та куди веде.

Борис Олійник жив уже при багатьох генсеках і президентах. Вони до нього ставилися по-різному: підносили, поступалися місцем на трибунах, щоб близькістю поета облагородити й себе, присвоювали найвищі звання, забороняли друкувати, намагалися запроторити до психушки (бо який же нормальний повстане проти влади?), знову любили і підносили. Все — мінялося. Але незмінно він був шанованим і улюбленим поетом у народі. Завжди!

Зовні Олійник постійно демонструє холодну скромність. Але я припускаю, що слава потай безумовно втішала і втішає його. І є тому просте виправдання — вона заслужена всім великим життям поета, мислителя, громадянина. Свого часу написавши:

*Тяжчого ж, брате,
видовища в світі нема,
Аніж поет, що старцює під вікнами слави,*

Борис Олійник силою свого благородного слова зробив так, що слава, як впокорена любов'ю жінка, сама припала йому до грудей. Проте слава такого поета — ноша надзвичайно тяжка. Борис Олійник працює в літературі близько шістдесяти років. Без перебоїв у зоні надзвичайної напруги, на передовій боротьби за долю України, долю нашого народу. Дехто з його ровесників, давно «зносивши» енергетичний запас «шістдесятництва», передихнувши після «ленініани», давно проспівав славу новим владарям і давно хліб поїв, здобутий тою послугою. Дехто, відчувши, що поетичний талант виснажився на вигідних перевалах, у відчай кинувся до поезії маторків. Потенціал обдарування Бориса Олійника здається невичерпним. І сьогодні його поезія пульсує надзвичайною силою — це істинний крик людини, котра з висот своєї мудрості бачить все, що діється в її Вітчизні та в світі, і з непоборною силою намагається зупинити все зло на землі. Слово його непідкупне, могутнє образністю і сильне громадянською позицією. Не граючись у патріотизм, він залишається істинним патріотом і оборонцем свого народу, нашої України

Пора!

Перед Вічний Лик

Стань моїм крилом,
тугим крилом,
весняний вітре!
Що ж ти за селом
огорнувся сном
в колиці вітів?

Поведи мене,
виведи мене
із ярів сум'яття,
де лаштують хрест
і рокують честь
на христорозп'яття.

Перед Вічний Лик,
крізь останній скрик
в небеса бездонні,
Доле, принеси
ти йому роси
у моїй долоні.

Пора!

Звідусюди ще за дня обсіда вороння.
Що ж то буде увечері, брате?!
Встав з непам'яті дід,
        кишнув хижий набрід —
А хоча б обернулися, кляті.

Вкрили чорні хвости
        православні хрести.
Б'ють кривими дзьобами Почайну.
— Де ж вас носять чорти,
        оборонці мої? —
Мати-Січ затужила з одчаю.

Чи не здумав нових,
        як донині — старих,
Пересидіти в рідній сторонці?
Тільки ж ти не спостиг, що ці хлопці не з тих,
Щоби згинуть, як роси, на сонці.

Ці пролізуть в обхід аж у твій родовід.
Ці не крадуть — беруть ув обценьки.
Серед білого дня вже твого коня
Повели за несплату процентів.

Гей, досидиш, дивись, коли шаблю і спис
Із конем заберуть для навару.
Коли свій свинопас на чужинський наказ
З тебе зніме хреста й шаровари.

Глянь: цирульник «із тих»
        вже приміряться встиг
До твого оселедця, Мамаю.

І коли він тебе, як вівцю, обскубе,
То, вважай, що й тебе вже немає...

Як зачув те лиман,
                    пробудився Мамай
І, намацавши шаблю горбату,
Потягнувся зі сну і сказав собі:
                                    «Ну»,
Мабуть, треба таки вставати».

Та давно вже пора, —
                    загриміло з Дніпра
Від Пророка із Канева грізно, —
Уставай!
                    Бачиш: день невмолимо згора?
Може статись, що завтра... вже пізно».

Не забудь!...

На майдані,
зганьбленім дощенту,
Патріот невітішно заридав:
— То кому ж ти,
пане Президенте,
Нас із Україною віддав?!

Ми ж тебе вознесли в піднебесся,
Ми ж тебе в ікону возвели!
Нас же, як снопи у перевесла,
Пов'язали і браткам здали.

Президент, за протоколом,
гречно
Відказав:
— А приглушіть баси,
Бо не я ж, а ви здали на гречку
Пацанам конкретним голоси.

Ну, то й що ж відповіси, народе,
На такий від Президента спіч?
Думай, думай...

А поки з нагоди
Я тобі відважу меживіч:

Якщо ти встонадцятье у яму
Сам себе загнав без сторожів,
То, можливо,
трясця його мамі,
Ти на інше вже й не заслужив,

Окрім того, щоб наймитувати
В крамарів, як споконвіку звик?

То й сиди тепера нишком в хаті,
Зав'язавши, як шнурок, язик.

Та коли запрагнеш стать Народом,
А не козачком в крамарука,
Доведеться у Яру Холоднім
Кликати на круг Залізняка.

Та не жди,
що знов за нас на палі
Діти в Крутах голови складуть.
Не хитруй:
братки вже на вокзалі.
Уставай...
та шаблю ж не забудь!

Памяті Святійшого Володимира

Ваша Святосте!
Ви не спіткнулись святошею,
Побиваючи гріх первородний
Хрестом.
Дарували, Владико,
Ви стільки хорошого,
Що засмучена паства
звела Вам престол.

Із любові і шани
за Вашу некуплену
Віру в щастя України вівки віків!
В грішний світ Ви явились
нагим, як із купелі,
І пішли в небеса,
не надбавши міхів.

Ви пішли на пораду
до тата і матері,
Що зустрінуть Вас просто,
як сина — батьки.
І в ту мить нам засяють
три зірки над хатою,
Сповістивши, що Ви
обнялись навіки.

Ви простіть,
що бува, за суєтністю
за метушливою.

Лиш над гробом похопимось,
хто ж нас
навік полиша.
У єдиному втішимось
вірою ми незрадливою,
Що ввіки перебуде між нас
Ваша Світла Душа.

Передчуття

Німець скаже: «Ви моголи».
«Моголи! Моголи».

Т. Г. Шевченко

Ти чуєш здвиг залізної стопи?
То він з потойсвіт вийшов, шестипалий.
За ним чорніють, як після напалму,
Сірчаним кипнем спалені степи.

Ти бачиш блискавиць сталевих штрих,
Що обганяє грому колісницю?
То сходить із небес Архистратиг,
Повільно кладучи на меч десницю.

Між ними відстань меншає щомить.
Вони ідуть супроти невідступно.
Ви чуєте, моголи: вже гримить,
І тут уже середини не купиш!

В передчутті вселенських потрясінь
Принишки омертвіло птахи й звірі.
То він ступа, і пада його тінь,
На землю, що погрязла у безвір'ї.

Навпересіч йому Архистратиг
На землю сходить, звівши меч покари.
І світ од жаху збліднув, яко сніг,
В очікуванні першого удару.

Лише моголи, зсунувши столи,
Втішають гопаком нових українців,
Не чуючи залізної стопи,
Не бачачи знамення блискавиці.

Та ще рапсоди з геніїв нових,
(Яких би — грамоти повчить, так пізно),
У самопохвальбі себе самих
Так і не вчули, коли біля них
Диявол увігнав стопу залізу.

...Останній шанс нам випав за віки —
З навприсядок піднятися, нарешті,
Згадавши, що були ж ми козаки!
І вже хоча б у Другому Пришесті
Зустріти Господа синами честі,
Зустріти ж українцями таки!

Прозріння

Вже триста з гаком
                                штатні муедзини
(Не з мусульманських, а з тутешніх крес)
Так гучно скімлять у кущах калини
Над крученою долею України,
Що, схоже, мають з того інтерес.

Часи мінялись,
                                а вони — однакі,
Хоч починай із чистого листа:
То жебрали маєтність у поляка,
То плакались цареві за невдяку,
При цім обом цілуючи хреста.

А вже народ любили — до невтерпу!
(Зазвичай, нишком, щоб не чув москаль).
Та косували масно на Мазепу:
— Ну вже ж і півень, цей старий... мастак!
Що дівці б ще — на гульки до світанку,
Воно ж, старе, звело її в коханки.

При гетьману ж — до смертного одра! —
Клялись Україну боронить запекло.
Але не встигло й гримнуть з-за бугра —
Умить Петрові продали
                                Мазепу,

Як той навзаєм —
                                клятого Петра,
А сам гайнув зі шведами подалі,
Лишивши славних козаків... на палі.

Сидить козацтво над Дніпром ревучим.
Вже й швед цікавиться зоддалеки:

— Воно на палях... ніби й не з руки? —
 — А нам, — відповідають, — ніби й зручно:
 І видно все, аж ген, поза Батурин.
 І так же ловко плачуть нам бандури! —

...Віки пливуть.

А штатні примазенки
 В Європі бродять, як і при Мазепі,
 Випрошуючи кусень «під народ».
 Та назирають:

скільки хто їм кине

У шапку.

І, загрібши до полтини,

...Поза народ

несуть у свій город.

Уже ж і воля їм далась, як путнім,
 Уже й в Центральній Раді прорекли,
 Що ми, пак, суверенні й самобутні,
 Та лиш з Оки гармати заревли, —
 Дітей послали умирать під Крути,
 Самі ж на закордоння потягли
 Оплакувать «безвинно незабутніх».

І, повернувши із країв замежних,
 Уже й тепер — в посутньо незалежній! —
 Так само плачуть у кущах калини
 Над страдницькою долею України.
 Та лічать до останньої полтини,
 І хто, і скільки їм «на сльози» кине.

Та все до Крут женуть, як на пожежу,
 Де на могилках

в жалобних одежах

Такі плачі витискують з грудей,
 Що вже й народ

по оба побережжя

Замислився:

— А хто ж послав дітей
на вірну смерть, у пазурі ведмежі?! —

Доскіпуються — і не без причин:
— То доки ж слухати оцих манкуртів,
Що кинули дітей на смерть під Крути
Та ще й ридають,
гейби ні при чім?!

Чи думають, що нам одбило пам'ять?
Що ми й донині сидимо на палях?
Чи, може, сподіваються вони,
Що нас навів бандурами приспали?
Егей, лукаві, — хай громи вас палять:
Ми вже давно прокинулись,
пани!

Ми вже давно пронизуємо оком
Всю темінь ваших душ,
до глибини
Проїдених, як шашеллю, пороком.

Над вами помсти нависає крук.
І доки сонце обертає круг, —
Вам кам'яніть довічно на колінах,
Вимолоючи прощу у невинних...
Та чи простять вам — вбиті —
Із-під Крут,
Якими ви прикрили підлі спина,
За смерть дітей купуючи Україну?!

---

* * *

Так гарно починав!
Громада вдячним ладом
Просила:
— Не соромся стати нам на плечі,
Щоб далі бачити.
Та не забудь, до речі,
І нам звістить:
що ж там, за небоспадом?
На плечах встоявши,
затим на шиях всівся,
Забувши, хто й по що
підняв його до висі.
Вони ж і досі,
як покірні вівці,
Від нього ждуть згори
на добрі вісті.

* * *

На твань суспільну
впав сніжок осрібло.
Горбатий люд злякався чистоти
І кинувся топтати її, мов бидло,
Щоб власний бруд не виповз з наготи.

А сніг новий спадав на твань неспішно,
Як шати непорочні, з вишніх плив,
І люд, втомившись учиняти грішне,
Руками соромливо затулив

Свій вічний страх перед новітнім панством —
Розпусних чад розбещених батьків.
І Бог благословив повсталу паству
Підвестись, врешті, до людей —
з рабів!

* * *

Ти зброєю світ собі в ноги послав,
Забувши в гордині без міри:
Хто руку оружно підняв на іслам —
Вважай, підписав собі вирок.

Лише на одрі Бонапарте осяг
Колишнє пророче знамення:
Тому, хто на світ православний посяг,
Нещадною Долею значено шлях
На острів Святої Єлени.

Ти, заміром темним здобувши вінець
І гетьманську владу підступно,
Затям, що по всьому надійде кінець,
Бува, що й на лаві підсудних.

Гей, слов'яни!

Прямовисним багнетом
    прорізавши серпень,
Сонце круто ввійшло
    у боснійський граніт...
Причащаються серби.
    Прощаються серби —
Від малого до сивого...
    Небо гримить.

Чорні ризи отців.
    Біла паморозь болю...
Пам'ять важко долає
    баюри й корчі —
Через шість віковіч
    та на Косово Поле,
Де над сербською тугою
    стогнуть сичі.

Брате сербе...
    Ти знову стоїш наодинці
У двадцятому віці
    на смертній межі.
Тільки й те, що сьогоднішні
    хижі ординці
На «фантоми» змінили
    горбаті ножі.

Схаменіюсь,
    братове по вірі прадавній!
То не важить,
    чиїх ми племен і родів:
Сатана замахнувся
    на світ православний,

На чертоги і храми
отців і дідів!

Так удармо ж у дзвони,
допоки не смеркло, —
Хай скликають до гурту
слов'янську сім'ю.
Бо коли не врятуємо сербів
од смерті,
Ми погубимо совість і пам'ять свою!

Осінившись триперстям,
у вірі — єдині,
Ми укріпимо злагою
душу і плоть!
І якщо навіть світ
нас полишить, як нині, —
Ми — незборні, бо з нами
Господь!

Зустріч з Архистратигом

За вигоном зустрівсь мені

Верховний

Архистратиг небесних вояків.

— Кого ми бачимо!? — аж крила звів. —

Такі персони, а без охорони...

— Та ми... — затнувсь я. — Ми — із сіряків.

— Та ви такі, — всміхнувся якимось темно.

— Які ж?

— Та вельми тихі, як спите.

Коли ж прокинетесь...

А проте

Не будем далі углибати в тему.

— Ну, вже як почали,

кажіть до решти.

Бо ми тут кожен на умі собі, —

Не втямиш,

правду скаже, ачи збреше:

Півслова в роті,

кінчик — на губі.

Та все хитруєм ближнього обстригти,

Хоч нас давно обстригли, як овець.

То, зрештою, хоч ви, Архистратигу,

Скажіть нам, горопашним, навпростець:

Чого ми варті в цьому світі грішнім?

Чому це в нас — побила б його тля! —

Усе якесь покручене й недійшло,

Немов у Бога вкрали ми теля?

І маємо ж таланту не на гривню,

І до роботи нам воли зрідні,

І воїни, яким немає рівних,
 І ратаї, яким нема рівні,
 Що від обох америк до австралій
 Зерном і потом всіяли лани.
 І відчуваєм поклики астральні
 Ще з сивої, як Велес, давнини.

І цвіту нашого — по всьому світу,
 І світочів сусідам роздали.
 Щоправда вдома сидимо без світла,
 Напевно, скоро взуєм постולי.

Та ще й Чорнобиль всунули під стріху,
 А він, як змій, прокрався до грудей...
 То вже хоч ви скажіть, Архистратигу,
 Чого ж у нас не так, як у людей?.. —

На меч опершись, що палав огненно,
 Задумався на мить Архистратиг.
 По тому, обернувши лик до мене,
 Сказав, і світ зіщулено притих:

— Пощо ви нарікаєте на долю,
 Коли одвіку на своїм горбі
 Не в рідну хату несете,
а з дому

Усе — усім,
а тільки не собі?

Пустившись безвість рідного порога,
 Так запетляли поміж веж і меж,
 Що вже заплутали й самого Бога,
 Який не втямить з горнього чертога:
 Чи ви ще є?

А коли є, то — де ж?

Та зиркаєте за чужі пороги,
Коб звідти щось приміряти собі.
Ви ж ладні бути схожі хоч на кого,
Аби лиш не на себе,

далебі.

То в малороські поведе замули,
То у хохлацьку зманить загородь...
Ви, певно, вже й ім'я своє забули,
Яке в колисці дарував Господь!

І ця розмова стане до потреби,
Коли зятимить, зряче і сліпе,
Що перше, як шукати правду в небі,
Знайдіть спочатку на землі себе! —

І він пішов...

Брели із поля вівці.

Пастух з мобільником гукав:

«Цурюк!»

І, стямившись,

я крикнув навздогінці:

— Згадав, Архистратигу: ми — вкраїнці! —

...Не відгукнулось.

Тільки десь у брук

Подаленіло стукотіли вівці.

Масть

Духовна доцю Палестини —
Полукрівко із-над Дніпра,
Ви так привласнили Україну,
Що нам чи й не втікати пора!

Загрались в Орлеанську Діву?
Гай — гай, давно ж не ті літа!
І ви, пробачте, вже не дівка,
І геть коса не золота,

Як в пору, коли кров ще грала,
Коли з житейських перемін
Так явно масть не проступала
Далеких предків з Палестин.

А ви все тягнетесь до трону,
Щоб правувати навіки,
Роздаючи тяжкі прокльони
Усім, хто Україну, доню,
Не любить... З Вашої руки.

Спиніться!

Не ганьбіться, доцю,
Своїм вкраїнством напоказ!
Бо з кожним днем, на кожному кроці
Все виразніше, як напасть,
У Вас прокльовується масть...

Фрагмент із сучасного буття

О, Господи! Та дайте ж їм, нарешті,
досхочу натішитися т. зв. свободою слова!
Свобода, звичайно, дозволяє
обходитись без розділових знаків —
це особливо доречно, коли не знаєш, де їх... приткнути.

У них це вважається модерном,
котрий починається з джинсів подраних,
якогома ближче до матні.
Хоча цій «моді», списаній з ковбоїв —
понад століття, якщо не більше.
А позаяк хуторяни в мавпуванні
ніколи не знали міри,
то до копій з американського
долучається вітчизняна немитість,
відтак од деяких модерністів тхне
застояним потом, а то й сечею.

На своїх, перепрошую, імпрезах
змагаються, хто розкутіший:
одні читають свої поези голічерва,
інші — походжаючи догори ногами,
треті возлежать в позах римських сенаторів.
Ще інші сидять врозвал, тримаючи на колінах
своїх колежанок-поеток,
механічно розминаючи їм пазухи.
Поетки при цьому ліниво і відсторонено
ремигають жуйку.
Так вони — на їх взір —
епатують філістерську публіку.

Інтересно, чи хоч здогадуються,
що скоро не стане кого епатувати,

позаяк конвеєр смерті в Україні
працює у форс-мажорі:
щороку десь півмільйона аборигенів,
так і не прочитавши ультрасуперових,
ідуть на той світ.

...Цікаво, об чім вони думають?
І чи думають взагалі?
Ну, це вже й справді запитання не за адресою.

...Стривай: про свободу ж совісті
ледь не забули. Коли запитали, як у них з цим,
довго доскіпувались одне в одного:
«Що він сказав? Совість? Не пойняв»

— Да паашол ти! —
врешті, відрізала накурена поетка,
вказавши ще й адресу на три літери,
аби не заблукав.

Ага, так об чім вони думають?
Та певне ж, як усі віршарі, про те,
що їхніх імен не забудуть нащадки.

...Уранці, після імпрези,
ніяк не можуть згадати
хоча б одне ім'я:
хто ж і що вчора читав?

Нічний візит

- І явився з ночі Ворон,
чорносивий, як рілля.
— Звідки ...ви? — отерп мій голос.
Одвернувся: — А звідтіля. —
- І загруз у верховіття,
наче привид з потойсвіть.
У його залізних кігтях
щось окровлене тремтить.
- Що там... що то в кігтях б'ється? —
захитався мені світ.
— А — а, тремтиш? То людське серце —
маю здобич на обід.
- Чи далеко ж ті... угіддя,
звідки здобич припасли?
— Там, на Косово, де сербів
косить смерть у три коси!
- Леле! Що ж ми тут розсілись:
треба ж рятувать братів! —
Сплюнув жовч: — Досидівсь, куме:
я по тебе прилетів.
- Ох, біда! Коли б же знали,
ми б грудьми — супроти зла! —
Обірвав: — Дарма лукавиш:
ваша черга надійшла.
- Вам волали: «Гей, слов'яни!»
Ви ж ховалися до нір. —
І, крилом роздерши ніч,
Увігнав у серце дзьоба,
мов кривий османський ніж!
- ...Місяць обірвавсь, як бомба, —
Прямо меживіч.

Європі

Ми тут жили ще до часів потопу.
Наш корінь у земну вростає вісь.
І перше, ніж учити нас, Європо,
На себе ліпше збоку подивись.

Ти нас озвала хутором пихато.
Облиш: твій посміх нам не допече,
Бо ми тоді вже побілили Хату,
Як ти іще не вийшла із печер.

Живи собі, уходжено і сито.
Ми не питаєм з усміхом кривим,
Якою б ти була у цьому світі,
Аби ми плуг, і колесо, і жито
Не дарували пращурам твоїм.

Ми ж не виказуєм, яку недолю
Тобі вістило знаками біди,
Аби козацький стан у Дикім Полі
Не зупинив азійської орди.

Живи собі.

Ми зі своїм уставом
Не сунемось до тебе в монастир.
Але дозволь і нам за отчим правом
По-своєму облаштувати двір.

Так, ми в гешефтах — і невмілі, й сірі.
Ви ж на торгах сягнули верховіть.
Та навіть вам шагренової шкіри
В роковий час усе ж не докупить.

Земні діла сповна оплатить небо.
І в Судний День воздасться всім ущерть:
І тим, хто зрадив побратимство Ельби,
І тим, хто сербів рокував на смерть...

Життя мина...

Усі ми перебудем:
Хто — при бандурі, хто — при гамані.
А що вже по собі залишим людям,
Судити не тобі, і не мені.

Відкриті наші предківські чертоги
Усім,

хто має помисли незлі.
Прийдіте з миром!
Та, заради Бога,
Не вчіть нас жить на батьківській землі.

У кожного — свої герби й знамена,
Свій лад і чин в державі й при столі.
Ми всяк своєї долі ковалі:
Вам до душі вертка синиця в жмені,
А нам до серця —
в небі журавлі.

Такі ми є. А ви такі, як є.

«дрімучий бездара, телепень, злодюга,
 олігарх, пройда, змовник,
 замовник, ворог нації
 (колишне «ворог народу»);
 московський попихач, стипендіат Олбрайт —
 і він (вона, воно) ще й пнеться
 в президенти України!
 Ну, ви бачили отаке?!»

Це — про опонентів.
 І одразу ж вкрадливо ніжне —
 про себе:
 «Побратими і посестри! Коли я
 стану Президентом
 моєї нещасної України...»
 (де ти її взяв ту нещасну —
 хотілось би знати?);
 «я, — б'є себе в груди цитатою, —
 що вгору йде,
 хоч був запертий в льох...»
 (щоб ти вже сидів там до скону!);
 «дорогі люди! Як і ви, я нічого
 не маю...» (за душею — уточнимо);
 як і ви, я — за межею виживання»
 (за рогом гарцює іномарка з двома
 джипами горил);
 «дивіться, — я вивертаю кишени:
 тут — ані копійки!»
 (зате там — пару сотень мільйонів
 знайдеться);
 «я вистраждав Україну за ґратами»
 (справді — одних саджали,
 а декого й «підсаджували»);
 «коли оберете, я зладнаю команду
 тільки з патріотів!»

(має, щонайменше, два громадянства);
«я виведу вас із цієї пустелі»
(та ти хоча б сам до дому втрапив!);
«я перекрию всі аеропорти і кордони
цим хапугам»
(власний літак, про всяк випадок,
завжди наготові);
«якщо мене оберуть,
ми нагодуємо хлібом три Європи»
(у кишені — комбінація з трьох пальців);
«Слава Україні!» — вибухає
в захваті насамкінець
(відлунням повертається:
«вічна пам'ять дурням, якщо повірять»).

...Молодиця, насипаючи покупцеві
соняшникового насіння в кульок із часопису,
де шкіриться світлина
якогось претендента,
і краєм вуха слухаючи ще одного — з базару,
зітхає:
«І в кого воно, стерво,
навчилось так брехати?!»

Покупець, повертаючи жінці здачу,
усміхається:
— Це вам, мамо, гонорар
за правдиву інформацію...
Перепрошую, як Вас величати?
— Мене? — перепитала.
Та зовіть просто:
Україна...

Вальс смерті

До скла навощена підлога.
У сяйві барокових люстр
Вальсує елітарний люд
Із учорашньої підлоти.

Вони пройшли всі дев'ять пекла,
Смертями сіючи довкруг.
Їм спати не дають лелеки
Убитих на замову душ.

Їх теж ховатимуть із шиком,
І теж поміж скорблящих тіл
Замовник вибере за списком,
Кого з них завтра «на відстріл».

Простіть, братове,
    нам лукаву мову.
Спасибі, що у той фатальний час,
Ви, смертю смерть здолавши,
    вчили нас
Народом бути,
    а не мішком полови.

Спасибі, серби,
    незборимо горді!
Ви йшли в огонь,
    відкинувши щити,
Аби не спопеліли
    між народів,
Дияволом підпалені,
    мости.

Пощо вам наші каяття порожні,
І запізнілі сльози, і жалі?
Ми тільки скажем:
    — Слава Тобі, Боже,
Що є такий Народ
    на цій землі!

Прийшли

Прийшли.

Розсілись, як у власній хаті.

Обчистили до нитки всі кутки.

А вже до них біжать, як в ті роки,

Найнятись чим скоріш в поліціянти

Мої блаватно-жовті землячки.

Ще комендант години не розграфив,

Та партизанам кризь далекий сон

Нагадують розхреста телеграфні

Таке, що... проти ночі, Бог бронь!

...Прийшли

Розставили не кулемети,

А із місцевих найпильнішу з варт.

І ти ж диви: ще й не запіли треті,

А вже в нацстроях радісні поети

Оспівують новітній каганат.

Все, як було.

Хіба одна різниця:

У ті часи під рейвах канонад

Везли чорнозем наш у фатерлянд,

А нинішні похітливі ординці

Вивозять наших — як товар! — дівчат.

Все, як було...

Егей, не все, миряни:

Тоді під окупантами земля

Горіла, мов у кратері вулкану,

Тепер же — тільки попіл і зола.

Таки ж не все!

У тій тяжкій золі

Огонь на споді ще не вмер для ватри.

Гей, на міхи натисніть, ковалі:

Щось забарились ви мечі кувати!

Всевишній,

що в долонях світ трима,

Простить і боягузові,

дарма,

Що перед окупантом горбив спину.

Лише вовіки прощення нема —

Поету, що мовчить у злу годину,

Коли народ вбивають крадькома.

* * *

Кордони впали.

Свій порядок вершить
Пан гауляйтер з прийшлої орди.
Зіщуливсь Київ, як у сорок першим,
В передчутті фатальної біди.

Ще вчора щедрий на любов і дружбу
До всіх — хто здалеку, ачи зблизька, —
Сьогодні враз він сторожко напруживсь,
Немов з-за рогу пострілу чека.

І ми, счужілі,
затаївшись в мислях,
Самих себе сахаємось здаля.
І щось лихе над простором зависло,
Немовби звідкись садоне залізно,
От тільки ще не знати: звідкіля?

Десь гухнуло — і холод серце стис.
А потім сталлю хруснуло зубато —
Так, ніби увігнали повний диск
У зголоднілу пашу автомата.

Лякають ніч важкі, похмурі кроки.
Проїхав катафалк... ще без труни.
І наростає з Берестечка рокіт
Архангельської віщої труби.

Той гук стрясає землю до основи —
Аж кулаками хрестяться хрести.
І оживають партизанські схови
В чеканні мсти...

Не озивайте...

На отчі креси темна сила суне,
А наша совість спить собі, німа.
...Не озивайте Ім'я Бога всує,
Коли в душі давно його нема.

Уже й дідів своїх
у дурні взули
Онуки мудрі,
сплюнувши з губи.
...Не озивай ім'я Народу всує,
Коли ти пам'ять Роду розгубив.

І в час, коли прощення за провини
Молитимете в Божої Руки, —

Не озивайте всує Україну,
Аби не всохли ваші язики.

Тільки пил...

Україно,
гарна із лиця і стану!
Тобі ж Господь не поскупивсь щедрот.
Чи й справді ти не тим таки дісталась,
Що досі йшли і серед шляху стали?
Чи хтось нам справді підмінив народ?

Так гейби ж ми козацького заводу:
Шапки — під небо. Справні кунтуші.
А от гукніть-но братію до згоди —
У змиг розбіглися —
ані душі.

Чи смерть у нас і справді на пропаще
Селекцію веде уздовж віків,
Коли за волю гинули найкращі,
Лишаючи на розплід сіряків?

Е ні, не всі таки достойні згибли!
Але сьогодні, щоб не стать за честь,
Вони вже так загралися у бидло,
Що їх з огидою обходить смерть.

...Ідуть, немов живі,
меткі та терті.
Киреї, пак, — на гетьманський копил.
І не здогадуються, що давно вже мертві
Для України.

Що по наглій смерті
Не лишать навіть по собі могил.
...По них і їхніх джипах —
тільки пил.

Ілюзія

Щось глухо тривожило вечір.
Несло нізвідкуди недобрим.
Я глянув — мороз поміж плечі:
Ішли отари овечі
Від обр'ю і по обр'їй,
З-позаходу і до сходу,
Із півдня по хмуру північ.

Ні з сього, ні з того півень
Ударив крильми, як свекруха,
Що б'є себе люто в поли,
Коли догризає невістку,
що вскочила прямо із школи
у заміж.

Отари, як вісті,
Спливали за видноколи.

Повз мене пройшов величний
Пастух височенного зросту.
(Не встиг його вбачить обличчя).
Спиравсь він на дивний костур,
З якого... росло дві гілки.
У їхньому листі помалу
Дві пташки гніздо звивали.
Тоді лиш отямивсь,

коли він

З отарами зник поза вигін.

І раптом мов з-за огорожі,
Із гиком навалюно повз мене
Отари людей несвітінні
Котили за тим перехожим.
Якийсь чоловік дозможно

До Всевишнього

Простіть великодушно, Всевишній,
але чи Вам не набридло,
коли якесь бидло,
нагрішивши на три скирти,
грюкає, коли заманеться, в небо,
вимагаючи йому простити:
бо, мовляв, «так було треба»,
аби знову грішити
і знову просити?

А не послали б Ви оте все,
що прикидається праведнолюбом,
туди, де Макар телят пасе,
щоб не поганило землю блудом?

Може б, хоч за цих недородів,
Нарешті, вродило Народом?

Ну, та Вам видніше, Всевишній —
ще раз простіть мою душу грішну...

* * *

Ватаг спинив голодну вовчу зграю:
— Заждіть, покіль розвідаю, де ж вівці, —
Та вже за мить, нажаханий по вінця,
Погнав навспак, гукаючи одчайко:
— Втікаймо чимскоріш — там... українці!
Як порішать себе, то ми вже крайні!

Біля Мгарського монастиря

На цій горі,
на пагорбі печалі,
Де все болить — від квітки до хреста, —
Ідуть дощі вдовинними плачами...
На цій горі,
на пагорбі печалі
Німіє слово і мовчать уста.

Гірка сльоза пече,
як сіль чумацька.
Стоять в жалобі схилені Лубни.
І монастир — як оберіг козацький...
І дзвін вола безмовно:
«Пом'яни!»

Страшне число
у нелюдській напрузі
Пропалює світи до глибини:
У тридцять три розіп'ято Ісуса.
У тридцять третім на земному прюзі
Розіп'ято мільйони без вини.

Ми відспівали їхні чисті душі.
Вони нас не спалили у клятьбі.
Вони — простили... Але пам'ять душить:
Чи маєм право ми простить собі?

...На цій горі,
на пагорбі печалі
З небесної, святої чистоти
Ідуть дощі вдовинними плачами.
Спадає плащаницею мовчання.
І тільки дзвін волає:
«Не прости!»

Буденне

I. День

Цвинтар чинив свою справу буденну, як свято:
В арку в'їздили належно — ногами вперед.
Звідти живі прошкували:
багаті — у авта,
Сирі — в автобуси —
на поминальний фуршет.

I перехожі дізнатися прагли достоту:
«Хто ж відійшов? Повторіть... недочули ім'я».
I на лиці змалювавши зазвичай скорботу,
Вмить забували імення «Раба Твоєя».

II. Ніч

Десь перед сном,
коли все доокола померхне,
Коли вже й цвинтар
з утоми впаде в забуття, —
Саме опівніч являються тіні померлих
Зводить рахунки,
які не звели за життя.

Ну вже й гризуться,
сховавши ножі поза спини!
Ну вже і пнуться,
хто більше любив Україну!

III. Вислід

Славсь, моя націє!

Ти таки геть неповторна:

Звіку не знайдеш

між небом, землею і морем

З'яву подібну,

де навіть мерці із могили

Зводять рахунки,

немов за життя, на крові?!

Гей, вороги!

Не випробуйте нашої сили:

Ми невмирущі,

бо мертві у нас... як живі!

Тихо сидіть!

А інакше ми ваших у трунах

Миттю научим,

як зводить з живими рахунок.

Знайоме...

То ли птицы летят перелетные,
То ли крысы бегут с корабля.
Із сучасного шлягера

День світає у ризах пасхальних,
Дзвони срібно пливуть в небовись...
Відгорни свої думи обвальні —
І возрадуйсь: Христос народивсь!

Не зважай на гундосі волання
Козачків на базарнім кону.
Нам не вперше уперто воляче
Українську тягти борозну.

Патріоти, меткі до хвороби,
Вже й з Вітчизни стрижуть, як з овець, —
Нам же, вічним її хліборобам,
З гризунами ставати на герць

Враз, мов плівку стару перемотано,
Вдарить в пам'ять знайоме здаля:
«То ли птицы летят перелётные,
То ли крысы бегут с корабля».

І почувеш: чи в сінях, чи в кошику
Щось шелесне і стихне за мить.
То запівніч в квартирі сколошкано
Раптом смачно в кутку захрумтить.

Час, урешті, дістатись нам правди:
Хто ж сьогодні наш дім заселя —
Чи то птиці із райського саду,
Чи щури, що втекли з корабля?

...І досі вольнодумствуєм

Цей тоскний день, закроений з туману,
Бреде, як мученик після недуг.
І сонно роззирнувшись доокруг,
Таїть якусь невиразну оману,

Де все таке несправжнє, мов кіно
Про втечу супермена... з ешафоту.
...Втекти б і нам від суєти й марноти,
Та ба: життє й кіно — не все одно...

Поволі розповзається туман,
Оголюючи виразки будення.
Розпочинає метушню щоденну
Загал, що приміряє Божий сан,
Хоч добре зна, що бог йому — гаман.

Проснулись номінанти у вожді,
Лаштує кримінал себе в обранці.
Одвічний патріот у вишиванці
Над ненькою ридає, як завжди.

Поети із похмілля зазвичай
Властям сукають дулі у кишені
Та пошепки гукають в бій за ненью,
Закусюючи салом біль-печаль.

І лиш Тарас в урочім рушнику
Укотре на своїм гіркім віку
З відрази сплюне на хохлацтво щире,
Що, заховавши зпред очей сокиру,
І досі «вольнодумствує в шинку».

З хлябів притаєних...

Важко ступа
     по могильних занедбаних плитах.
 Прах з-під стопи його пилом рудавим димить.
 Птиці, як з пошесті,
     гибнуть безгласо на вітах.
 Риба німа,
     як поранена сарна кричить.

Світ шкереберть
     через голову перевернувся.
 Ніч ізпросоння себе переплутала з днем.
 Вийшов з дев'ятого кола
     в сірчаному дусі.
 Знаком пекельним три шістки скипають огнем.

Господи, звідки він?! —
     скриком жахаються люди, —
 Ми ж освятили в оселях своїх і хлівах... —
 ...Із потойбіччя озвався охрипло Іуда:
 — Хату і хлів освятили.
     А душі ж — в гріхах?!

Ви ще й питаєте: звідки? —
     в лукавій скорботі,
 Гейби не знаючи й досі,
     що він вироста
 З хлябів притаєних вашої хтивої плоті,
 З ваших облуд, що випльовують ложні уста...

Марно вдягатися в крадені з інших чесноти,
 Хрест лобизати,
     за спину сховавши ножа.
 Досить: на вас зачекалась Іудина з Іскаріота
 Стиснута зашморгом в пеклі,
     душа.

Відповідь

Гадючи сиком на шиплячих
При суржику на швабський штиб,
Ти взявсь учить мене, лайдаче,
Як учинять український хліб.

На цей твій гонор вельми просто
Я відповім без тіні мсти,
Що тут не я у тебе гостем,
А в гостях у мене ти.

Відтак, я за козацьким правом
Скажу: не вчи, а сам довчись,
Аби галушкою з Полтави
Ти, часом, пане, не вдавивсь.

В сльозі пророка

Поклик

Диптих

I

А двадцять перший вік при револьвері
Таку вчинив несвітню круговерть,
Коли уперше від часів Гомера
Судилося знімати репортеру
Своєю камерою власну... смерть.

Коли вже речників за слово правди,
За непокору владі булави
Рокують на усікнення глави
В мовчанні просвіщенної громади.

II

По небу йдуть
сивіші гніву хмари.
Земля двигтить, чорніша від золи.
Вставай, народе!
Доки ще з кошари
Нас на перекуп
скопом не здали.

На глум держави
чужаки по вірі
Менжують нашим духом і добром,
І квіт дівочий продають в повії,
І сонми капищ плодять над Дніпром.

З космічних звітків
зодіаки грізно
Вістують знаки згиблої біди.
Вставай, народе!
Знаки ще не пізно —
Козацький стан могутньо підведи!

Вставай, вставай
у повен зріст потуги
На гордий поклик степових предтеч!
І відпусти на бранне поле плуга,
Коли з неробства заіржавів меч!

* * *

Чи то світ ошалів, — най би шляк його трафив, —
Чи то люд перевівсь на овечий табун?!
Бо колись хоч везли у неволю із Кафи,
А тепер уже з Києва — прямо в Стамбул.

То колись торгашів з їхнім страмом і крамом
Вигнав з храму Ісус, щоб і дух не кишів!
А сьогодні владики віншують у храмах
Під розгублені дзвони нових торгашів.

Чи то пастирі наші знічев'я забули
Про Всевишнього Бога караючи перст?
...Так недовго, отці, опинитись в Стамбулі,
По дорозі згубивши кадило і хрест.

Перевдягання душ

Тих відспівають,
а вони — живі
У наших душах, квітах, у крові...
А ці співають! —
хоч душа в них — яма.

...Дивлюся,
як поважно, хазяями
Вони статечно всілись на траві
В непогрішимій вірі, що — живі.

Та й спритно ж ви нової затагли!
Не встигли обізватись треті півні,
Як над устами, що спивали пінку,
Козацькі вуса з викрутом лягли.

А покажіться, хлопці, як ви є —
Мої, колись близькі, тепер — колишні?
Гай-гай, видовище таки невтїшне,
Та що подієш — час бере своє:

Сивесенькі.
І зуби вже — не креш.
І серце ледь не вискочить з орбіти.
То нащо так за молодими бігти?
Себе і час, на жаль, не обженеш.

Онуки, у загонистій ходьбі,
Оглянувшись на вас,
беруть на жарти:
— Пощо мінять їм, як штани,
штандарти?
Вже ж треті поміняли, далєбі,
Впродовж лише останньої доби, —
Та й зникли за юначий обрїй свїй...

Роздум

З народного

Був день невеселий
по осені пізній.
Птахи ціпеніли
під вітром наскрізним.

І сонце не в силі
розплющить повіки...
Був день невеселий
на вигасі віку.

І все було сіре,
з неструганих дощок.
І думав я сіро, панове,
про от що:

«Стою на асфальті,
у лижі озутий.
Чи лижі не їдуть,
чи сам я безпутний?»

Так бачу, що й інші
на лижі постали,
І теж — ані з місця,
мов коні у стайні.

І мов не такі ж ми
невдатні, як з виду.
І все ніби в нормі...
А лижі не їдуть.

І клали ж асфальт,
як учили з Парижа,

А отже ж не їдуть
даровані лижі.

Черговий дорадник
з крутої держави

Регоче:
— Ну ви ж і вчудили, їй-право!

І хто ж вам лижню
на асфальті нараяв?
Та в ролики взуйтесь —
і гайда до раю!

...Покіль ми ті ролики клятї взували,
Асфальт розгатили
важкі самозвали.

А тут ще дощі
зарядили достоту, —
І рідний чернозем
розвезло в болото.

Тепер стирчимо у багні
на розпутті, —
Чи ролики з браком,
чи ми шалапутні?

І лаємось тяжко
з тієї підстави:
Який це нас дурень
на ролики ставив?!

І тоскно чекаєм
чиєїсь принуки,
Коли нам вилазить
з цієї багнуки.

До проблеми: «революція і митець»

О, страшна злоба сатрапа: обіходь за три версти...
Ось він берло стис у лапі — темна кров жадає мсти:

«Хто мене, обранця Бога, осміяв на весь граніт?!»
Скульптор падає у ноги, але пізно, не вмолить.

«Смерть?» — суддя кладе печатку на розгублений папір,
Кесар зменшив: для початку — пожиттєво серед гір.

...Десь за рік чи два неквапом хитрий, хтивий, мов шакал,
Перший фаворит сатрапа майстра в скелях відшукав.

Він сказав йому: «негоже марнувать такий талант.
Скелі — слава тобі Боже... Є один цікавий план:

Як не хочеш гинуть здуру — обери найвищу з гір
І преславною фігуру возведи чолом до зір.

В мить, коли довершиш діло, догодивши кесарю, —
Вибирайсь на волю сміло — від корони говорю!»

О солодкі волі пуга, о свободи дикий цвіт!..
Півжиття великий скульптор упокорював граніт.

Але в мить, як мав би кесар досягти вінцем висот,
Люд розгніваний у кресах учинив переворот.

«А, лакузнику сатрапський! — взяв народ за чуб митця, —
Отепер за норов рабський ти досидиш до кінця!»

А щоб легше зносив кару на покірливім горбі,
Ми підкинемо до пари кесаря твого тобі!»

...І гризуть зубами грати, і кленуть своє життя —
Що один: «Аби ж то знати...», а другий: «Якби ж знатя...»

* * *

Все менше їх, іще живих у плоті,
Від бронзових солдатів,
що в скорботі
Над братськими могилами звелись.

Коли ж полеглим пам'ятників більше
Від сущих — знай:
то за порогом дише
Нова війна перед стрибком, як рись.

Та вже коли онуки в переторзі
В металобрухт здають і тих, що в бронзі,
Забувши найсвятіше іспокон, —

Тоді й без ядерного градопалу
В державі,
де нащадки вбили пам'ять,
Страшніший війн
гряде Армагеддон.

Мама

— Тихше, діти
Дітки, тихше, —
Просить-шепче мама-миша, —
Зверху ходить кицька боса.
В неї діток — повен квіт.
Хто із нірки виткне носа —
Враз опиниться, проноза,
Кошенятам на обід.

...Вранці встали мишенята
І завмерли, як один:
У куточку плаче мати,
Не ховаючи сльозин.

Обступили її діти:
— Що ж там трапилося, ма?
— Опівночі кицьку... вбито.
Киці, діти, вже нема.

— Так вона ж нам ворог наче.
Ти ж, немов по рідній, плачеш! —

Окропила їх сльозами
І промовила в тужбі:
— Так вона ж котяткам мама.
От і думайте собі:

Як їм, сиротам манюсім,
Жить тепера... без матусі?

У вінок Павлові Тичині

Як він тепло ішов!
Тане слід голубий...
Ти не плач, в тулумбаси печалі не бий.

Він давно одвеснів
У всесвітній потік.
Не лічи його днів —
Надто куций наш вік.

А зорею згори хоч би мить — посвіти!
Тільки так ти зумієш його досягти.

І побачиш на тлі
Почорнілих ракет,
Як іде по землі
В голубому поет.

Так він легко, як легіт, як лебідь, пливе.
До крила його горнеться все, що живе.

Довкруг нього бджола
Гармонійно зурмить,
На задумі чола
Його
Вічність — як мить.

Мов каблучка, красою дивуючи світ,
На середньому пальці метелик сидить.

Він не йде, а пливе,
Як сандаловий дим.
Після нього живе —
Зостається живим.

Ось він раптом, як олень, на хвилю завмер.
Наслухаючи музику зоряних сфер.
Тиша ловить у невід
Хвилин переплин.
Що він чує у небі —
Те зна тільки він.

Та нараз ворухнулись чутливі уста, —
І явилася Слова жага золота.
Він у нього увесь
До вінця переливсь.
Не шукай його десь.
Він тепер уже — скрізь.

Он він м'яко, як завше, над пилом іде.
До крила його горнеться все молоде.
Ти по тіні довкола
Шукать його кинь,
Адже небо ніколи
Не кидає тінь.

А прислухайсь до себе. Довірся вербі.
І шукай його в слові,
яке — у тобі.

Сідлай коня — та на кругову!
Ще гірш, як наш,
                        не було часів,
Да не обряще твій сон яву:
Дивись, хто нині наш край обсів!

Та розбуди православний люд,
Щоб роззирнувся до крайніх меж.
Та не бреш, що нас в бран везуть!
Признайся врешті —
                        ти ж сам ідеш!

Видіння

Поема

Це — східець останній.
За ним — уже тільки земля.
Одначе, туди іще... встигнеться.
Не квапся. Присядь.

...Сиджу у якомусь нейтральному стані —
між сном і явою. Безжурно. Бездумно.
Та й думати, власне, об чім?
Згадалося:

«От буває, є чим думать,
Та нема об чім.
А, бува, і є об чім,
Та немає чим».

...Сиджу. Відгулялось.
Он джміль обважнілий
перевальцем топче чебрець.
Дзурмить напівсонно —
злипаються вії.
От-от задрімає...
Старість.

...Сиджу у бездум'ї.
Та, врешті, об чім мудрувати,
оскільки незнане раніше, уже відбулося.
А те, що відбудеться, знаю:
За східцем останнім —
Земля.

Сиджу на межі між «було» і «земля».
Полуденне сонце, що в літа юначі
Пекло, мов огненна пательня —

уже ледве гріє розхитані кості,
(До речі, «пательня» по наському «сковорода»).

Сиджу. Одгулялось.
Крізь сонні повіки
вдивляюсь оспало
як джміль обважнілий
перевальцем топоче
прижухлий чебрець.
Дрімливо дзурмить,
і немов засинає.

Старий, бач.

І я вже старий.
Спогадалось, як дід мій, бувало,
сидить серед спеки у валянках битих,
і люлька погасла з-під вуса звиса.
Бджола засинає у нього на пальці.
І просто при валянках кубляться кури
безпечно.
І пес ледве-ледве ворушить хвостом.
І хто з них старіший:
Чи дід, а чи пес — вже й не знаю.

...А сонце дбайливо мені насуває бриля,
кладе під щоку мені теплу долоню,
і в сон прихиляє.
І хто-зна, чи дід мені сниться,
чи я собі снюся.
Бо вже
мені накувалося стільки,
як дідові, літ.

І люлька погасла
з-під вуса могого звиса,
і теж біля валянків
кубляться кури безпечно.

І джміль обважнілий
Перевальцем топче чебрець,
дзурмує примружно...
Злипаються вії...
Старість.

І пес позіхає,
відкинувши лапи знеможно.
І квочка від спеки ховає
під крила курчат,
і зерна спросоння клює,
що приснилися їй на осонні.

А сонце в zenіті пащить,
як розпечена сковорода
(Григорій Сковорода
ще в вісімнадцятім співав:
«Ой, ты птичка желтобока»)

Волого дихнули воли,
Зарипіла гарба...
О, Господи, звідки і що за воли?!
До чого, пробачте, тут
Сковорода?
Якщо це Григорій Савович,
то звідки він тут,
в двадцять першому віці?
...Приверзлося на старості.
(«Доживеш мого віку,
казав, позіхаючи, дід, —
ще й не таке приверзеться»)
Виходить, —
дожив.

...За спиною ляснуло нагло,
немов у гвинтівці — затвор.
Потому сім раз електронно
захрумав замок.

Чавунно загупали кроки:
з четвертого поверху
сходив сусіда новий.
Недавно вселився.
Крутий, мов гора.
Подейкують:

«Авторитет».

(Колись в тій світлиці
світився Великий Поет
левиною гривою над сократичним чолом.
Те сяйво, як сонячний зайчик,
стрибало в очах школярів.
І, наче веселка,
сягало за межі України.

У Нього завжди було людно:
На стосах книжок,
які не вмщалися вже на полицях,
сиділи новітні поети,
іще без імен.
Тим паче — без грошей,
а скільки ж амбіцій
і віршів зелених?!
Що мудрий господар лише реготав
та молодю кидав дружині:
«І я ж таким був,
пам'ятаєш?»

Дружина — маленька,
що ледь головою сягала його бороди,
снувала, як пташка, розносячи каву
такі ж геніальним,
а ще голоднішим поетам.
Та кидала сивому Зевсу:
«Ти б менше... до чарки,
вони ж молоді, а тобі як не як...
Та ото ж».

Одного погідного ранку
 тривога надколотив дзвоном
 струснула усю Україну:
 «Помер».

...Стояли ми зоддалека від труни.
 Найближче, як і годилось,
 у варті жалобній
 у повному викладі —
 Політбюро.

Я вперше побачив їх зблизка,
 знайомих з портретів парадних.
 І вперше на їхніх обличчях
 забачив зажуру:
 Колись вони в школі
 учили поезію Метра.

Крізь натовп проносили квіти й вінки.
 І хлопці з «дев'ятки»
 невловно вчиняли їм обшук:
 уже почалась «перестройка».

...Лишилась вдова,
 як відчахнута гілка.
 Снувала одна-одинокa між книг,
 бо іншого він не залишив у спадок.
 І якось край столу, присіла... та й згасла.
 (Небавом її біля нього поклали)...

— Ану, отвали! —
 заgrimіло зненацька
 я скинувся, мов риба —
 і сон розлетівся на друзки.
 Оглянувся рвучко:
 згори нависали
 в ліниво загрозливих позах
 три постаті.

Одяг десантний приховував круто накачані м'язи.
А жовна жували меланхолійно
чи жулку, чи... м'ясо ще свіжої жертви.
І очі порожні, як вічка обрізів,
дивились крізь мене.

Між ними четвертий —
новітній господар квартири Поета.
Він рухом лінивим спинив мамлюків:
— Постойте! Да это ж сосед мой.
И, кажется, тоже... из этих, —
крутнув вказівним біля скроні, —
из этих... Да-да, из поэтов.
Уснули, дедуля? А, может, успели
уже зарядиться? — він щигликом клацнув по карку
І приязно зареготав:
«Бываат». —

Я дав їм дорогу.
Вони поуз мене,
а скоріше крізь мене
пройшли, наче роботи,
важко вгинаючи сідці.

Від них стугоніло чужим, потойсвітним,
гарячою міддю відстріляних гільз,
холодним залізом кастетів,
свинцевою важкістю бронжилетів,
скипілою кров'ю злочинних валют.

Два роботи щільно злилися,
собою закривши круту іномарку,
у котру всідався хазяїн,
а поруч з ним — третій.
Як постріл, водночас гримнули дверці
обох іномарок

з отемненим шклом.
Ревнули мотори — і як не було.
Лиш погар засвітний,

та ще із четвертого поверху
услід загарчав вовкодав.

... Тепера зітхаєм:
«Так хто ж нами править?!»
Ну вже хоч собі б не лжесвідчили,
Що не знаємо: хто нами править!

... Це східець останній.
За ним — уже тільки земля...
Якось — все ніяк не загадаю: коли —
покликав Поет мене.
В останні часи перестройки
помітно подавсь:
роки таки брали своє.
А, певне ж, не тільки роки.

— Присядьмо, сусіде. Щось хочу сказати. —
він порпався довго в шухляді —
і, зрештою, видобув згорток.
розкутав тремтячими пальцями —
вороняче холодно зблиснув
красивий, як... смерть, пістолет.
— Це — мій іменний. Подарунок із фронту.
Візьми, бо часи тепер знаєш які, —
— Та що Ви, учителю?!
— Бери. Мені легше буде вмирати,
Як знатиму, що передав у руки надійні.

... Це — східень останній.
За ним — вже сира земля.

... Хазяїн реве, затуляючи рану на грудях.
Трое охоронців замовкли навіки.
Мені якось гарно на серці.
Щось скапує тепле з лівиці
на рідний поріг...
(Що не кажіть,
а в армії таки добре нас вчили стріляти!)

Завили сирени у різноголоссі:
«Швидка» і міліція майже водночас примчали.

Зусюди збігаються люди.

Ще вчулося:

— Що ж він накоїв?!

Насумрений дядько відрізав:

— Та годі квоктати!

Якби ми отак усі разом... —

І вмовк: у суб'єкта в цивільному
вухо росло на очах.

По хвилі ще буркнув під ніс:

— Та ми, пак, хохли,

і тепер перемовчимо. —

...Останнє почула вже тільки земля.

Україна лишень позіхнула.

Березень-квітень,

2012

Гуляє панство

Над Україною
     «во время люте»*,
 Коли Солдат Великої війни
 Упроголодь збуває ордени, —
 Такі гримлять загонисті салюти,
 Немов чума гостює в сатани!

Під вибухи китайської петарди,
 Узятий феєрверками в кільце,
 Над смітником
     старий учитель скрадно
 Схиляється, ховаючи лице.

Новітні владоможці України
 Жирують —
     аж вгинається земля.
 І в чашах яро багрянють вина:
 Гуляє панство!
     На... крові гуля.

Ракети в небі грають зорепадом,
 Гармати б'ють на київських горбах,
 І під веселий рейвах канонади
 Полеглі в бойовищах і блокадах
 Перевертаються в своїх гробах.

Стоять німі, як обеліски, люди.
 В очах питання важко визріва:
 — По кому ж так заходяться салюти
 Над Україною
     «во время люте»?
 ...Мовчить покійно забуття трава.
 І тиша в чорній хустці —
     як вдова...

* Із Т. Г. Шевченка

...І правда вже звела курок

Коли в траншеї впав солдат останній
І тиша білим саваном лягла, —
Так тоскно раптом всесвітові стало,
Так сиротливо згорбилась земля,
Що навіть скаменілий серцем

Сталін

Ледь стримав дроз у келії Кремля.

Отак поротно в сорок другім впали,
І рушили Всевишньому на звіт.
Та смерть, серед мільйонів, їх... проспала,
Відтак вони в міжчассі заблукали
І через шістдесят із лишком літ,
Живі,
вернулись до свого начала.

І не впізнали рідної отчини,
Так, ніби стався в пам'яті пролом.
Лиш поглядом спіткнулись об руїну,
Де бронза слів пішла в металолом.

Коли ж явив запльований граніт
Їх власні імена на тій скрижалі, —
Вони уमितь зістарілись безжально
На цілих шістдесят із лишком літ.

... Тамтешній люд минав їх остережно,
І довго озирався, ідучи.
Лиш пацани, накурені вночі,
Підходили, круті та незалежні,
Бридливо позирали на обмотки
Питаючи солдатів: «що то є?»
І скільки автомат цей на «ує»,
І що за п'ятизнаки на пілотках?

Солдати роззиралися не влад
В цій знахабніло гамірній облозі.
Аж раптом сторожко підвівсь комбат,
Вдивившись у фігури при дорозі
У свіжих квітках, в мармурі і бронзі.

Наблизивсь — і сахнувся, як від жала,
Впізнавши шмайсери й імення тих,
Що з-за кущів їх брали у кинджальний,
Дострілюючи люто ще живих.

Бійці вдивлялись у фігури зблизька,
Темніючи від гніву на виду,
Згадавши, як оці у ніч руду
Вганяли в спину їм рогаті диски.

Комбат сказав:

— А думалось, що й справді
Війні кінець. Ні, хлопці, йде війна:
Мій компас певне, вийшов таки з ладу.
Що ж пройдемо сьогодні марш — парадом
Повз власні, ще не стерті імена:
Над нами час уже вовік не владен.
І вернемось з тамтого бойовиська,
Знов молоді, у сонячному зблиску
І світ почує наш звитяжний крок.
І хай тремтять під громовим салютом
Всі, хто тоді дострілював нас люто.
...Пречиста Правда вже звела курок.

І онук уперше у своєму житті
знайомиться з рідною бабою,
що вже склала руки... в домовині.

По тому поети налягають на вірші
(і я серед них, грішний).
Заламують руки в піснях і циклах.
Посипають чуприни та лисини попелом,
аж він заліта у поеми зопалу.
Рими з роками стають обвиклі,
зляняли якісь і немов оскоплені.

Що рідшають чуприни поетів,
то гущішає трава забуття
на стежках до могил матерів.
Жовкнуть вірші, як списані асигнації,
котрими силкуються окупитись
у матерів
за подароване в муках Життя.
Господи!
Ви хоч усвідомлюєте це блюзнірство:
платити за власне життя
списаними асигнаціями?!

А літа пливуть, не вертаючись...

Здоровило — колишній бабин онучок, —
«обробляє» на батьковій канапі
корпус чергової любаски...

У сусідній, занедбаній кімнаті,
у давно несвіжій постелі,
повільно згасає батько — колишній поет.
Ледве розтулюючи пересохлі уста,
вже другий день беззубо хрипить:
— Сину... води... —
— Та почекай там... От уже ж в'їдливий!
Чи не бачиш: нема ж коли, —
гуде у відповідь.

— Сину-у... — це вже в останнє.

Тиша.

Тільки десь далеко-далеко,
на сільському цвинтарі,
ворухнулася забута могила,
і опала.

Та ще над нею осика
затремтіла, зашелестіла осінньо.

І в тому шелесті причулося:

«Сину-у...»

І витихло.

Амінь.

Спадковість

Закуті в джинси, як у лати,
Здалека схожі на муляж,
Вони в комп'ютерах зачаті
І вилуплені звідтіля ж.

Останні бабці з того віку
На репет юних поколінь
Хитають головами гірко:
— Оце вже, Господи, й амінь. —

Сивіє вчитель:
— Все пропало!
Не хочеться, їй-право, жити,
Коли таке страшне провалля
Між поколіннями лежить. —

...Реве онука на пероні.
З розлуки баба голосить.
А сльози в них такі ж солоні,
Як в Єви, що у райській зоні
Іще не встигла соґрішити.

Безсмертя

Він був уже в тому віці,
коли щодень втрачаєш друзів — перевесників.
Ходив акуратно на похорони,
подумки прикидаючи:
біля кого б найзручніше лягти?
І от настав день,
коли ховати вже не було кого.
«Таки й справді засидівся.
Мабуть, пора й собі споряджатися».
Добряче викупався. Поголився.
(все це чинив якось механічно).
Одягнув білосніжну сорочку,
випрасувану ще дружиною
(півроку як пішла),
не вельми вміло зав'язав краватку.
Вбрався у найулюбленіший костюм
(щоправда, до завужених холош
так і не звик).
і ліг на канапу,
подумки приміряючи: як то воно... буде?
Коли вже на крилах сну
почав возноситись в небесі
(невже в рай? — ліниво подумав), —
мелодійно — «гоп, мої гречаники» —
заграв дебільник.
Політ обірвався,
і він сердито натиснув цятку:
— Альо! Якого там ще носять..?
— Дядьку, — весело заторохтів племінник, —
а ввімкніть-но радіо...
— Та на трясця воно мені...
— Так про вас же... —

Скочив з канапи, крутнув вмикачем:
«...ні, я нічого поганого,
зважаючи на вік майстра,
не хочу сказати, але, пробачте,
останні його твори...
як би це м'якше... не доростають
до його ж колишнього рівня...»

— Ти диви, воно ще живе?!
Ах ти ж, стерво! Ну я ж тобі зараз
покажу рівень! — гримів,
на ходу перевдягаючись у цивільне.
І по-молодецьки рвонувши двері,
кинув майже весело:
— Ну вже ж і народ у нас!
Не дадуть таки вмерти по-людськи...

Єдиний серед... своїх

Після ДТП він майже рік
пролежав у комі.
За цей час відійшла дружина.
Повернувшись до тям,
кинувся до старих друзів.
Зателефонував одному —
у відповідь заголосило:
— Його ж уже рік, як поховали!..

Другому:
— Його вже півроку, як... —
Третьому:
— Сорок днів, як...
Четвертому:
— Позавчора збила машина. —
П'ятому:
— Якраз поминаємо...

Тоскна самотність
крижаним обручем
здавила все його єство.
Тинявся, гейби в позачасі.
І раптом якогось вечора
почав писати... вірші!

Коли б йому з рік тому
наврочили щось подібне, —
він би розреготався до гикавки
чи покрутив вказівним біля скроні:
зі школи зненавидів ці «куплети»,
які розсипалися по дорозі до пам'яті,
розгублюючи клятві рими!

Нагло його струснуло:
«Невже збожеволів?!»

Але ряди текли, як цівка
із самогонного апарата.
На протилежній стіні
зустрівся поглядом з портретом
Тараса Григоровича, і знічев'я бовкнув:
— Ану погляньте, Батьку,
хоч впівока, що я тут... —
Шевченко зітхнув:
— Ти б ліпше, чоловіче... —
І тут він прокинувся:
— Ні, таки справді божеволію.
— Та не вигадуй дурниць, —
зупинив його Шевченко,
дочитуючи останнього вірша. —
Цим вправляються мільйони
— Отже, по твоєму,
добра половина українців
з'їхала з глузду?
— Так було од віку і довіку буде.
Нічого не вдієш: хвороба.
Ну ти пиши. А я пішов. —
Він вдруге, але вже з першого сну
прокинувся і звично глипнув на стіну:
Шевченків портрет зник.
— Егей, — вигукнув у захваті, —
То я таки воістину один залишився?! —
— А я що кажу? —
лагідно пригладив йому чуба
чоловік у білому.
— Тепер ви й справді єдиний і неповторний
у нашому добірному товаристві...
Тільки ж заспокойтеся.
Отак, любий мій, отак, —
ласкаво вуркотів лікар,
пеленаючи його в гамівну льолю.

* * *

Чи нам і справді
вже забракло слів,
Що пишем, не читаючи, закони?
...А в Україні більшає ослів
І скоро й зовсім виведуться коні.

Чи не тому і плодяться «зірки»,
Ані на гран не маючи кебети,
Що в солов'ї пошилися шпаки,
А графомани подались в поети?

Пісня

Розпрягайте, хлопці, літаки:
Хай-но спочивають, роботящі.
Гарно воно в небі,
а таки
Вдома, на землі, їй-богу, краще.

Накричавсь до хрипу шлемофон.
Нагулись мотори до агоній...
Може б, хто згадав хоч упівтон
Давню: «Розпрягайте, хлопці, коней»?

... Тихий вечір травами котив.
Льотчикам натомлено дрімалось.
Старший спогадав старий мотив.
Молоді крилом прилаштувались.

А один замислено мовчав,
Оповитий маренням, як димом.
Щось йому далеке ув очах
Засвітило нетутешнім дивом

Так, немов зійшлись усі віки,
Стали округ пісні в Оболоні.
...Паслися, мов коні, літаки.
Наче літаки, летіли коні.

Спогад

Щоранку мати тягла його до музшколи.
А він, маленький і згорблений,
волік опасисту, зростом з нього, віолончель.
Хлопчику минав сьомий.
Коли проходили поуз вітрини з іграшками,
його втомлене, аж старече, личко
оживало і ставало як у всіх дітей.

...Якось, по дорозі до музшколи
їх перестріла далека родичка.
Жінки довго і гаряче цілувалися,
а очі були холодні-холодні.
Хлопчика занудило від їхніх нещирих
охкань і ахкань.
«Скільки ж це ми не бачилися?!»
«Леле, а ти зовсім не змінилась!»
«А ти, ти... просто розквітла!»
Потім занудно доскіпувались:
«Де брала крам?», «Хто шие?»,
«Як? Як? Стривай: запишу адресу».

За балачкою вони забули про нього,
і хлопчик уперше розгледівся довкруг.
Після пісної кімнати — стеля, кусень вікна,
щиглик у клітці та остогидла віолончель, —
він уперше побачив
справжніх — живих горобців, kota,
що ласо і хижо стежив за ними,
пса, що, пробігаючи, лизнув йому руку
і грайливо помахав хвостом...

А потім сталося вже й зовсім неймовірно:
у дворі нормальної школи
хлопчаки ганяли м'яча.
Вони закручували такі карколомні фінти,
а маленький, пружний голкіпер

так стрімко шугав за м'ячем,
 що у хлопчика м'ятно хололо під грудьми
 і серце стрибало, як м'яч.
 Наразі хтось із гравців так «заліпив»,
 що м'яч завис у zenіті, як планетка,
 потім поволі почав опускатися за огорожу
 і покотився... покотився прямо до нього.
 Не тямлячи себе, хлопчик потягся
 назустріч м'ячеві і вже напружився
 для удару...

Як нагло:

«А куди ти?» — мати грубо
 Вхопила його за плече,
 Кинувши родичці дратливо: «Бачила отаке?!»

Вдома, вправляючись на віолончелі,
 він плакав, і сльози скочувались по струнах,
 як роса, котру вперше побачив уранці.

...Філармонія була переповнена по вінця.
 Меломани шурхотіли програмками,
 перешіптуючись: «Приїхав з гастролей». —
 «Звідки?» — «Здається, з Америки». —
 «Його вже вдома й не побачиш». —
 «Що ти хочеш — геній». —
 «А на ювілей таки приїхав...» —
 «Т-с-с», — шикнули зусібіч.
 Розсунулися лаштунки, і конферансьє
 Пафосним речитативом почав перелічувати:
 «...Народний ...лауреат найвищих премій...
 міжнародних і вітчизняних... почесний
 професор... доктор... академік...
 великий... неперевершений віртуоз...
 гордість міста... держави... нації...»

...Він не просто грав, а увесь гучав музикою, —
 В напівзабутті, заплющившись,

Сивий-сивий... як Саваоф
 на зводах Сікстинської капели.
 Зала... та що там зала! —
 світ не існував для нього... тільки музика.
 Він нічого не чув і не бачив.
 Та на останньому акорді він таки почув...
 Цей звук супроводжував його все життя,
 на всіх континентах і велемовних учтах...
 Він почув той особливий, глухуватий стукіт,
 від якого завмирає серце
 і м'ятно холоне під грудьми.

Опустив смичок, розплющив очі
 і... побачив:
 за вікном, по хіднику, котився м'яч,
 назустріч йому летів хлопчисько...
 Налігши на ліву, він так «вліпив» правую,
 що м'яч завис у зеніті, як планетка.
 І, коли почав опускатися через огорожу,
 Маестро... заплакав.
 Він плакав, по-дитячому, кулаком
 розмазуючи сльози.

А зала шаленіла від захвату,
 осипаючи його квітами, цілунками,
 програмками.
 Меломанки в буклях з минулого століття
 сплескували руками: «Боже, як він стужився
 по домівці!», «Але ж який прийом...
 який прийом!
 Тут і камінь заплаче!»

...А він плакав за тим,
 що колись — давно-давно —
 йому не дозволили вдарити м'яча,
 щоб він злетів у зеніт, як планетка.

І зала теж промокала розчулені сльози,
 не здогадуючись, що разом з Маестро
 плаче за своїм дитинством...

Осторога

Я чую, як земну струснуло глиб.
Чи знак то на грядущі катастрофи?
Немарне ж з-під пера втікають строфи,
І лад гармонії вбива верлібр?

Ремісники кмітливого пера
Гуртуються в корпоративні клани,
Та із собі подібних графоманів
Когось вчергове зводять на царя.

І тішаться, мов діти, напоказ,
І Бога вже за бороду вхопили...
Тимчасом в небесах Тарас надсилу
Від реготу утримує свій бас.

І так усе здрібніло — аж до сліз,
Що й не догледити: є у нас держава,
Чи просто в президента на халяву
Жучки, як на осонні, прижились,
Як при талантах у законній славі —
Відразлива позалітурна слизь?

Рецензія

Час від часу у Кончі-Заспі
обкрадали чергову письменницьку дачу.
Переважно — за відсутністю господаря,
який гасав (гасала) по часописах
та видавництвах.

Якось злодіям впало в око
літнє помешкання знаної письменниці.
Знову ж таки за відсутності господині
вони очистили дачу від книг,
позаяк чогось іншого вартісного
не надібали.

Поінформована сусідами,
письменниця миттю пригриміла в Кончу.
Справді, збирану роками бібліотеку
мов корова язиком злизала.
За виїмком...

Сусіди, що нагодилились поспівчувати,
застали таку картину:
серед порожньої кімнати
біліла купка акуратно складених книжок,
автором яких була... господиня,
котра билась в риданнях.
— Ви тільки подумайте — жодної не взяли!
Невже ж вони в мене всі такі... нечитабельні?!

* * *

*Пам'яті Саші Путрі —
юної художниці, що пішла
до Бога в одинадцять літ*

Дівчинка з печальними очима
Тихо, як метелик, відпливла,
Полишивши на земній отчині
Крапельку небесного тепла.

Світ такий же, як і був одвіку:
День за ніччю — буднів крутія...
Тільки чом так журно, мов сирітка,
Вишенька зіщулилась твоя?

Ти тепер на небесах малюєш
Журавлине стомлене крило.
Намалюй нам сонечко манюне,
Щоб воно ніколи не зайшло.

Ти тепер між янголів, безгрішна.
Ми, земні, вчимось у тебе всі
Стати хоч на зернятко добріші,
Дівчинко-травинко у росі.

Ти тепер у маминій хустині
Споглядаєш нас із висоти.
...Ти прости нам, дівчинко,
прости нам,
Хоч не знаємо за що...
прости.

Крик Чорнобиля

В цих лісах безборонно
гасають вовки, наче рейнджери.
Заблоковану зону
обходить здаля навіть дощ.
Лиш тутешні зозулі,
що звуться «лічильники Гейгера»,
Не роки обіцяють,
а числа рокованих доз.

І шаманської ночі
безокого, чорного місяця,
Коли землю, як в саван,
загорне вологий туман,
На задалених цвинтарях
в небо обвуглене світяться
Сизо-цинковим одсвітом
горбики чорнобилян.

Так оглухло і тоскно.
І так самотньо-пустельно.
Тільки раптом із ночі
дитям заголосить сова.
Тільки Діва Пречиста
із профілем Ліни Костенко
У простуженій церкві
собою маля зігрива.

Тільки тіні шістьох,
спопелілих за всіх у четвертім,
Припадають до вікон,
волають устами біди:

— Та озвітеся ж, люди!
Якщо ви забули про мертвих,
То живим постраждальцям
подайте хоч кухоль води!

Бо ніщо не забудеться:
ані імення, ні дати.
Ми — не тіні. Ми — душі,
віднині вовік молоді.
І коли небеса возвістують
годину відплати,
Ми посвідчимо вашу байдужість
на Страшнім Суді!

Між пеклом і Едемом

Поема

I

Він вийшов на Кремлівське подвір'я
у своє останнє літо 1952-го.
Від спеки плавився брук.
Замасковані охоронці, аби не засвітитися,
незрушно спливали потом:
нещадне сонце розпеченим вухналем
вганялося їм у тім'я.

...А йому було холодно.
Ці напади якогось могильного протягу,
що нагло протинав його,
коли всі конали від спеки,
він застеріг десь років зо три тому.
І тоді ж з'явилося передчуття
невідпорного наближення фіналу.

На першопочатках те його
не стільки лякало, як цікавило:
звідки й коли?
А сьогодні — навіть не стривожило.
Тільки знову кольнуло: коли?
Узавтра? За місяць? Чи за рік?
Бо те, що... не своєю смертю —
він знав напевне.

Та ще муляло змішане з презирством:
хто ж той Брут?
Ні, скоріше — брути,
бо зважитись на щось... таке
вони здатні лише зграєю.
І зрештою, як вони те вчинять?

Стріляти ті нікчеми не зважається:
надто близько стоїть до Вседержця.
Обставити юридично,
як уміє Вишинський, —
їм не стачить кебети.
Хіба що — з-за спини... чимось важким?
«Хоч не сміши людей! — обірвав себе, —
Тут тобі не Мексика».

І саме на цьому щось раптом зупинило його.
Скривившись від болю,
прилаштував скалічену лівцю
за борт уже приношеного кітеля,
а десницею виписав жест,
відомий усьому світу:
повільно згори, гейби в роздумі,
опустив вказівний донизу,
на знак остаточного рішення:
«Таки отруять, — сказав спокійно
і... незлобливо, — тільки на те вони й здатні».
На подив самому, навіть ця смертна ухвала
його не стривожила. Але й не зняла
той нестерпний тягар, який над усе
давить останні роки.

...Після отруєння в сорок сьомому,
котре він ледве видихав,
почали вчуватися якісь голоси.
Спочатку не дослухавсь до них,
списуючи на перевтому.
Але останнє триліття
його просто таки тероризував
сардонічно-ядучий
і до жаху виразний голос,
що проривався з його ж ества:

— Ну, так хто ж таки твій батько,
Ге-не-рра-лі-сі-мусе?!

... Темні чутки стосовно батька
ходили звіддавна, але він
не особливо й докопувався,
хто і звідки їх запускає,
позаяк знав:
обивателю одвіку потрібні,
якщо не міфи й легенди,
то, принаймні, плітки про своїх вождів.

Але в сорок сьомому, одної ночі,
на межі життя і смерті,
він раптом згадав себе, шестилітнього,
і те падіння на ліву руку,
і той пекельний біль, який вивертав її
кілька днів і ночей.
І щось вишіптувала над ним мати.
Ще пригадав якихось коней,
і портрет красивого чоловіка
з акуратно підстриженими густими вусами.
Де він їх бачив? І коли?
Теперішнє і минуле зміщувалось:
чи то було вчора, чи ще тоді...
А потім чоботар Джугашвілі,
причастившись чачею,
терзав матір і шкірився на нього...

А сьогодні в останнє своє літо
цей зневажливо ехидний голос
просичав... його ж устами:
— Так хто ж мій батько? —
І злякано озирнувся: чи ніхто не чув?
І те запитання — «Хто мій батько?» —

витіснило все на світі.
І це було страшніше за смерть.

...Він не збирався складати заповіт:
сина спуюють, донька, схоже, піде по руках.
Соратники? — при цій думці
гідливо сплюнув і в'яло махнув рукою.
Лише в записці,
переданій з рук до рук
зананому ще з семінарських літ
землякові-священику
просив поховати його
біля батькової могили... якщо знайдуть.
Знав: під Кремлем покладуть двійника.

*...Що ж, він і цього разу не помилився:
його таки отруїли.*

II

Під мур похмурий
не його поклали.
Там двічі заборонений двійник.
А прах самого незбагненно зник,
і крадії давно уже сконали.

До моторошної глибизни
копали яму, гнані темним жахом,
щоб поховати вкупі з його прахом
свої рахунки
вбитих без вини.

Тепер не знати, де його зарили.
І це страшніше, аніж правду знати,
звідкіль приходить тінь його заклята,
перед якою навіть час безсило
в покорі опускає горді крила.

Він в Горі прокрадається ночами.
І здавлено, мов дух перехопило,
питає в призабутої могили:

— Так хто ж мій... батько, — озовися, мамо?!

Мовчить могила.

А як скрикнуть треті,
провалюється в пекло стрімголово.
І злякано питає Бафомета,
чи хтось не бачив батька випадково?

А той ірже:

— Ти що — пошивсь у лохи,
щоби шукати батька поміж нами?!
Та ж він серед помазаників Бога
давно мандрує райськими садами.

Тікай, заки чорти ще не забрали!
Шукай отця у піднебеснім домі,
постукай тричі в заповітну браму:
Петрові поіменно всі відомі. —

...Він стука в браму дні і ночі поспіль,
аби узріти батька хоч з порогу,
але щораз відповіда Апостол:
— Тобі сюди наказано дорогу. —

І денно й нічно невблаганна карма
його

по колу замкненім ганяє.
І тяжчої нема на світі кари
тому,
кого вже й пекло не приймає.

Молитва з осені

Гроза благовісна

Стиснуло тишу до щему,
І — розколось ущерть.
Тьохнула перша дощина, —
Защебетало дощем.

Блискавка свиснула з хмари,
Наче латунна стріла.
Грім розмахнувся — і вдарив
Так, що здригнулась бджола.

Вірники в хресному ході
Вражено стихли.
І в мить
Райдуга — диво Господне —
Благовістила:
— Живіть!

Ім'я Його

За видимими небесами,
За тисячі мільйонів гін
Якась потуга над часами
Тримає все у ритмі змін.

Вона не зна ні до ні після —
Це сила звіку тільки є.
І, недосяжна нашій мислі,
Незмінна в змінах постає.

Апологети атомістики,
Тонких енергій шукачі
В змаганні досягнути істину
Так і лишилися ні з чим.

Ту силу метром не обміряти
І не замкнути у чертог.
У неї можна тільки вірити,
Бо їй одне імення — Бог.

Хто його зна...

Хто ж там іде? Не впізнати: далеко.
Схоже, подав нам закличний знак.
Може, то вибравсь паломник у Мекку?
Може, заблука з варяги у греки?
Хто його зна?

Хто його зна, мій покірний народі,
Де наша десь пролягла борозна?
Чи тільки ще сурмимо до походу,
Чи вже вертаємось, биті,
в негоду?

Хто його зна?

Хто його зна, українська дорого,
Де тебе носить юдоль навісна:
Чи біля капищ поганського бога,
Чи у Європі долаєш пороги, —
Хто його зна?

Хто його зна,
то по древу, по наших
Стелиться хміль чи повзе дреза?
Чи тільки ще наливаем у чаші,
Чи пропили і воли вже, і пашу —
Хто його зна?

Хто його зна, товариство добірне,
Чом це у пеклі вкраїнський казан
Без охорони кипить собі мирно?
І ані жоден із нього не вирне, —
Хто його зна?

Таємна вечеря

I

День був якийсь непевний.

Щось по колах округ бродило —
Незримо, хиже і обережне.
Сторожко темніло.

Учні нервувалися:

«Де ж Він?!»

(...І тоскно, як олень,

поранений смертно,

Він скрикнув у небо,

позначене смерком:

— Отче!

Невже не обійде

мене

Чаша сія...

від Тебе?! —

Глухо мовчало Небо.

І Він прочитав

Із німотної сині:

— Не обійде...

Сину...).

Учні нервувалися:

«Де ж Він?!»

Хтось м'яв механічно

Порожню пачку «Прими».

Куриво дорожчало панічно:

Їла інфляція.

...Двері були відкриті.
На порозі стояв
Іуда.

II

Решта все було за Писанням.

Ізняли Його страдницьке тіло
з хреста,
Плащаницею згорено вкривши.
І занесли у склеп,
і поклали Христа
На погребне, холодне узвишшя.

А на третій,
як діви прокralись у склеп,
Щоб оплакати і помолитись, —
Вже Його не було.
Тільки сиве крило
Опустила сумна плащаниця.

І невимовний подив ество їм опік,
Як за спинами
Вісником Бога
Горній Янгол постав,
і суворо прорік:
— Хто шука серед мертвих
живого? —

III

...Мертві піють і п'ють.
Тягнуть цвяхи з хреста
На колекції та сувеніри...
Перейшли у Апостоли
учні Христа,
Запаливши світильники віри.

Всі однаково гожі.
Достоту — свої,
З напівслова познаша свогого.

Налили у чарки
За удатний оброк.
А шинкарка ж, як фея, облесна!
Тепло й сито.
Та раптом якийсь холодок
Перебіг поза спини і чресла.
Хтось засовався не по чину.
Хтось невміло впустив чарчину.
Третій раптом гукнув:
— Тримайтеся! —

...Двері були відчинені:
На порозі стояв...
Тринадцятий.

«Добри вечір» — сказав.
Свій крават розв'язав.
(Дещо й справді на зашморг подібний).
По-своцяцьки окинувши поглядом зал,
Сів до столу.
Як рівний.
І — рідний.

VII

А Хрещатик новітній гудів, як базар.
...Під шинком,
Прихилившись до муру,
Очужило сидів провінційний кобзар,
Застібнувши на гудзик бандуру.

— І надовго зібрався мовчати дідусь? —
Зблазнював молодий переблуда.
Посміхнувся кобзар
У замислений вус:
— Вже не довго...
До Страшного Суду.

Диво неповторне

Коли павич гордо зведе голівку,
оздоблену царським вінчиком,
мене щоразу навідує здогад:
а чи не був цей птах колись...
римським імператором Деоклетіаном,
котрий, нагрішивши по вінця,
одного дня плюнув і на скіпетр, і на вінець,
і на всю свою необмежену владу, —
та й подався... вирощувати капусту?!

Такої миті хочеться впасти на коліна
перед цим єдино неповторним дивом.
Неповторним, позаяк нині
кожний перший капусталяр
без роздумів згоден стати імператором.

І так саме жоден — навпаки...

* * *

Нам не дано спізнати основу
Для пряжі простору й часів:
Чому в одних слова — полова,
У інших — велемудра сіль?

І хто з предвіку руха прядку,
Узявши світове стерно;
І хто з хаосу безпорядку
Тче всіх гармоній полотно?

І лиш перед останнім краєм
Він із отверзнутих небес
Уперше Лик Свій одкриває,
Прийнявши, як Отець,
тебе.

Знак місяця

Землю справік покоління, як роботи, місяць.
 Йдуть, і не відають, що їх чекає за мить.
 Знає об тім
     понад цвинтарем цинковий місяць.
 Знає, але —
     мовчить.

Скільки під ним промайнуло
     каліфів на менту,
 Всім на землі обіцяючи райські сади!
 Скільки по тому
     він їх проводжав через Лету —
 Не доведи!

Може ж, минуле
     хоч трохи навчило «пророків»?
 Де там?! Гудуть собі знову нівроку:
 — Ми, тільки ми Україну врятуєм з біди! —
 Місяць з верхів назирає цинічно впівока,
 Як вони йдуть в нікуди.

А хоч би раз позирнули у небо,
     де місяць
 Над усіма
     нависа, як із цинку вінець...
 Раптом один похопивсь:
     — І куди ж це нас... мітять? —
 Місяць всміхнувсь:
     — А знайшовся таки не сліпець!
 Може, хоч цей напоумить,
     що казці — кінець?
 Причому — давно...

Осінь

Стоїть в садинокій задумі лелека.
Об чім ви замислились, гречний колего?

Ще рано, колего. Ще в розповні літо.
Ще серпень не править від осені мита.

Вона йому золото тиче в долоні,
Та він невідступно стоїть на кордоні.

«Ще рано, — він каже. — Кордон на замкові.
Сховай хабарі: стоїмо на законі».

То що ж ви, колего, так рано зібрались?
Ще вашим синам досхочу не літалось,

Ще ваша дочка перед люстром озерним
Не встигла приміряти сукню модерну?

Поправив пенсне і промовив лелека:
— Вони молоді. Їм збиратися легко.

А я вже, колего, дійшов того звіту,
Коли лаштуватися треба засвіту.

Я довго переднім ходив на відвагу.
Віднині мій учень вестиме ватагу.

А я вже останнім нестиму покуту,
Щоб хтось не відбився від рідного гурту.

А я вже по-батьківськи тихо простежу,
Щоб хтось на чужу не сподобився стежку.

* * *

От стою в заворсклянському березі.
Жовтень в бронзу вдягає гаї.
Щось під серцем зітха:
«Де ж твій березень?
Де змарновані весни твої?»

А лежать, любий березню, брате мій,
У промерзлих буртах буряків,
Від яких моїй неньці і в засвітах
Крутить руки вовіки з віків

Двоє

Сучасна балада

I

Чоловік потемнів од наруги, мов ніч,
У розпуці німій похиливши чоло.
Чорним саваном світ йому оповило,
Тільки хтиво ошкірився
ніж.

Чоловік посивів, наче білі сніги...
Він би легше простив
Навіть підступ змії,
Навіть постріл з-за рогу... коли б — вороги,
А то ж нагло у спину — свої.

Він постав проти клану — один-однина,
Хоч сичали доквіл:
«Проти кого, пішак!?»
Він би й те пережив...
Але власна жона —
«Я не можу. Прости...» — пішла.

І оце вже його перегнуло на злам.
Відрубав: «Що ж... Раніш чи пізніш».
І рука мимоволі до леза повзла,
А назустріч — злорадно
ніж.

І коли вже між серцем і лезом тутим
До фатальності звузився світ —
Щось зненацька торкнулося м'яко ноги.
Одсахнувсь і побачив:
кіт.

II

У kota були очі якісь неземні —
Голубі,

мов небесна вись.

Спогадав, як давно
кошеням по весні

Він із лісу його приніс.

Лиш по днях

таїна голубіні в очах

Розгадала саму себе:

Хтось байдужо «забув» кошеня в корчах,

Бо від роду було... сліпе.

А воно виростало щодень на очах,

І таке вже утішне було,

Що з роботи до нього летів, як хлопчак, —

Пригорнути живе тепло.

...Кіт, немов сиротина,

тулився до ніг.

І в очах, із блаватних глибин,

Чоловік прочитав:

— Ти ж не скоїш цей гріх.

Я без тебе помру... один.

Не лишай мене, брате, у ямі ночей,

Як же я... без твоїх очей?! —

І тоді він піднявся чолом до узвиш

Над проваллям підлот і зрад,

І налякано клацнув,

складаючись,

ніж,

І зі столу шугнув, як гад.

Я шмагонув його ременем
без каяття.

Та, коли вдруге возводив десницю для суду,
Владно собака поклав мені лапи на груди
І похитав головою:
«За що ж ти... дитя?!»

Сором окропом ошпарив.
Жбурнув у траву
Ремінь тужавий, що звивсь по-вужачи кільчато.
Але маленький тиран хоч би схлипнув —
затято
Вогники вовчі ховав під біляву брову!

Кинувсь із двору.
Оглянувся біля верби —
Вдарила ніжність у груди крилом лебедино:
Тихо собака лизав малюкове коліно,
Де червоніла попруга моєї ганьби.

Диво сподіялось: в синові очі жорсткі
Звільна верталась погідна наївність дитяча:
Впав головою невтїшно
на лапи собачі
В першій покуті за перші провини гіркі.

Сльози лице окропили, мов лагідь Дніпра.
Мить зупинилася. Тиша тремтить, як росина.
Світ засвітився, як батько: рождалась Людина!
...Мудро всміхався собака очима добра.

Долоня

Що було — не вернеться.
Одгуляло. Жовто...
Запливає вересень
у затоку жовтня.
Вересню мій,
веслами весело греби,
Ждуть тебе на березі
з кошиком гриби.
Чаль хутчій до берега,
бо встає над світом
Із протоки Берінга
скрижанілий вітер.
Ти ховайсь у яблуко,
в терен і у кріп.
Ти втікай у ямби,
а хочеш — у верлібр.
А як піде з висвистом
завірюха клята,
Попросись у прилисток
під долоню ратая,
Де між ліній світяться
дати і віки,
Де дванадцять місяців
сплять, як малюки...

До проблеми добра і зла

Де тільки я не бродив оці тисячу літ!
Скільки забулось? Забудеться скільки?

Не знаю.

Кров закипала на кризі по краплі, як лід.
Тяжко спадала на поле вороняча згря.

Хтось мене вів через холод заплющених сіл.
Згарища станцій... Безокі віконні провали...
Лики і лиця... Поземка ядуча, мов сіль, —
Все те за вигоном пам'яті пилом припало.

Хтось мене кинув (чи зрадив?) опівніч сліпу...
Хто ж це? Забулось...

Але вкарбувалось навіки.

Жах самотності, туга посмертна в степу,
Косо —

прицільна,

на жертву —

атака шуліки...

Все те розмилось буденним, як січка, дощем,
Та запеклося тавром на пергаменті долі:
Блискавка пострілу за полохливим кущем.
Отвір жорстокий у ніжному тілі тополі.

Дати безликі пішли в снігову крутію,
Крики погроз відповзли за хитке видноколля, —
Тільки єдина,

що кулю спинила мою, —

Світить мені рятівною свічею тополя.

Давши ім'я їй (нема без імення добра!),
Тайну його стережу, як вона —
мою кулю.

Небом укрит, приголубив сагою Дніпра,
В крону її поселивши, як пам'ять, зозулю.

Далі іду. Проминаю байдужі стовпи.
Лиця байдужі, неначе стовпи,
проминаю,
Прізвища станцій якихось...
уже й не згадаю,
Потяг промерзлий відгук у забуті степи.

Бив мене вітер жорсткий і жорстокий,
як жерсть.
Де ж це було? На якому роз'їзді?..
Забуто.
Та не забуто: у небо вростаючи круто,
В благословенні тополею зведений перст...

Дав їй імення (нема без імення добра!).
Світить у пам'яті знаком живого карбунку.
Прагну до неї, немов до межі відрахунку,
Щоб не згубити дороги до вісі Дніпра.

Хай би куди не хилила мене течія, —
Суцим у плоті чи вітром нечутним у полі, —
Все ж повертатимусь, як на круги своя,
До таємниці,
запеченій в серці тополі.

Манить мене і — манитиме! — куля мала,
Доки у ній ще ховається слизько і хитро
Ім'я стрільця, зароковане в тайні калібру...
Адже нема, товариство, без імені зла!

Притча про славу

I

Круто коні Порти місяць
Кров козачу в долині.
Хижо блимає півмісяць
Жовтим оком в тумані.

Над залізний дикий лемент,
Над криваво-сизий смерк
Крук султанського алама^{*}
Тінь зелену розпростер.

Кошовий промовив:
— Хлопці,
Одцуралась доля нас.
Ще й за пруг не сяде сонце,
Як проб'є наш смертний час.

Обступило бусурмання.
Тане військо, що роса.
Залишилася остання
Повна сотня, як... сльоза.

Це коли б зайти з байраку
Турку в спину,
а тоді
Нагло вдарить посіпаку,
Мо', й зарадили б біді.

Тільки ж будемо одверті:
Доки проламаєм бран,
Не одного нас із смертю
Повінчає ятаган.

^{*}Алем — вимпел, знак військової частини (тур.).

...Впала тиша чорним стягом.
Зажурився очерет.
І тоді козак Нетяга
Вийшов з гурту наперед.

Що уста, як мед у сотах,
Що вже гожий на виду!
— Дайте, — каже, — батьку, сотню.
А дивись, і проведу.

II

У пекельнім ярім гулі
Тиша крушиться, як лід.
В правовірному Стамбулі,
Як стіна, султан ізблід.

Од козачої відваги
Втік паша, як битий лис...
Кошовий обняв Нетягу:
— Добре, сину, потрудивсь!

За оцю роботу гойну,
За веселу молотьбу
Видаю на тиждень вольну:
Поголяй на всю гуду!

III

В три меди шумує брага.
Дзвони б'ють в Чигирині.
Мчить на воронім Нетяга
Да при срібнім стремені.

В тулумбаси б'є Полтава.
Котять луни на Лубни:
— Козаку Нетязі слава!
Мамо, двері відчини.

Вийшла з хати мати сива,
Вийшов батько до воріт:
— Та й спасибі ж тобі, сину,
Що не осоромив рід!

Древній дід спустивсь із печі,
Може, вперше за сто літ.
Обійняв онуку плечі:
— Весь же в мене, бісів квіт!

Молодиці — наче пави,
Парубки — немов дуби.
Тільки й чути:
— Слава, слава!
Нум, Нетяго, пригуби!

Поголяй на волі, брате,
Пій, щоб змовкли солов'ї!
Подивись, які дівчата,
Вибирай — усі твої!

IV

Встав козак:
— А що, родину,
Чом би я й не веселивсь?
Щоб як море — по коліна,
Щоб як люди — розступись!

Відробив я в слави мито,
Сам тепер гравець і жнець.
Гопаком піду по світу —
Руки в боки — навпростець.

К бісу броди, перелази,
Що нам, коню, перелаз!
І плював я на укази,
Як я сам собі — указ!

V

Дід сказав:

— А вдар по лиху,
Весь же в мене, батьків син!
Погуляй собі на втіху:
Розбирайте, хлопці, тин.

Гопаком виходь на луки,
Шквар, щоб знали паничі!
Навпростець чеши, онуку,
Лиш... могил не потопчи.

VI

Батько каже:

— Нумо, хлопче,
Погуляймо, як колись.
Межі дукам перетопчем,
Старшині потроцим ліс.

Розхитай тини ледачі,
Ситих вилупків провчи!
Лиш, дивись, при тім, козаче,
Ти своїх... не потопчи.

VII

Мати вносить сорочину,
А мережа ж — як огонь!
— Погуляй, моя дитино,
Тільки, сину, і твого.

Стежку тиху крізь отаву
По росі протолочи.
Та й гуляй собі на славу!
Тільки... жита не топчи.

Спільність

Олжасу Сулейменову

Раптовий жах струснув у передрання.
Привидилося крізь холодний піт.
Що я знайшов могилу... Чингіз-хана,
Яку шука і все не знайде світ,

Я роззирнувся: стою серед пустині —
Ні горбика, ні знаку, ні душі.
І нагло, з позаземної межі
Озвався голос неземного чину:

— Тебе сюди, на праведну дорогу
Не розум вів, а серце привело.
В цей степ немало шукачів ішло,
Та, кланяючись розуму, як Богу,
Їх ще здаля на манівці звело.

Ні, ти не перший,
тут бував раніше
Азійського безмежжя гордий син.
Від нього теж приховував полин
Могилу хана, вгорнену у тишу. —

Пліч до плеча стояв біля Олжаса
І в прижмурі поетових зіниць,
Як в дзеркалі,
себе узрів наразі
Оружним на одній із колісниць.

Отак ми з Сулейменовим стояли,
Вдивляючись крізь далину віків.
І впізнавали спільне праначало
В зіницях запорозьких козаків.

Фінал

Подаленіло. Тихо одцвіло...
А ще ж учора рокотали бурі!
Та в горній уляглося клавіатурі,
Йй маестро з втоми опустив чоло.

По ньому оплесків дев'ятий вал
Котився —
аж похитувало залу.
Він гірко усміхнувся, згадавши в'яло,
Як в юні літа славу цю співав.

Тепер неквапно з-за роялю звівсь.
По-царськи повагом вклонився залі,
І гідно, як завжди, зійшов помалу
Зі сцени
під крило важких куліс.

А люд волав і вимагав «на біс»,
Не знаючи в своїй безжальній примсі,
Що він сьогодні грав востаннє принца,
І не хотів втирать на людях сліз.

Дістали!

Лиш зібравсь вернутись в літа молоді,
Як ударили між плечі холоди.
Хто ж це — думаю — там протяг перейма?
Озирнувся, а за спиною... зима.

— Ну то що, — ошкіривсь лютий, — догулявсь?
Може, все ж угамуватись, діду, час?
Чи ти думаєш — тобі завжди весна?
Чи схотів горілку випить всю до дна?

А тебе ж благала жінка:

«Схаменись!

Вже онук твій — весь у діда — оженивсь.
До онуки добиваються свати.
Та пора б, їй-бо, оговтатись, а ти...»

— Ну, дістали таки геть до печінок!
Жінка випиляла душу до кісток.
Скільки ж можна ще вичитувать гріхи?.. —
Влив старого я вина в нові міхи
Та й пішов поза лісок у монастир:
— Хочу кинуть назавжди скоромний мир,
Щоб не бачить кляту жінку до спокон
Та душею відпочить серед ікон. —
Настоятель затремтів, як дрібен лист:
— Ти від жінки захотів сховатись в скит?
Чи ти справді не добачив уві млі,
Що вона сюди правує на метлі?! —
Настоятель осинив себе хрестом:
— Ще мені не вистачало тут... відьом.

**Михайлові Шевченку —
в День Янгола**

Доля не всміхалась тобі ласо,
Так зате ж, козаче, про запас
Прикотилось яблуко від Спаса,
З піднебесся усміхнувсь Тарас.

Скальпелі на ризиковім прузї
Додали не раз тобі проблем.
Сікався смикнуть тебе за вуса
Синій від бездар'я літплебей.

Ти не виставляв ніколи п'яти,
Як знічев'я учинив Ахілл,
Позаяк стояв завжди на варті
При тобі Архангел Михаїл...

Друзям уділивши меду-квасу,
Підморгниш затятим ворогам:
— Що ж, і вам по яблуку від Спаса
З батькового саду передам.

Живіть...

Самота

Очужіла далина,
Облягла самотина
Овдовіла.
А довкола — білина,
Навіть дума-думина
Білим-біла.
Гей, гой, та
білим-біла.

В чистім полі — білина,
Ніби саван з полотна
Ліг на простір.
Ні стеблини, ні душі —
Тільки туга на душі.
Де ж ви, гості?
Гей, гой, та
де ж ви гості?

Навіть відгук не верта.
Тільки шепче самота
На помості:
— Ти даремно ждеш гостей.
Вже їм стеле сивий степ
Білу постіль.
Гей, гой, та
білу постіль...

Доля циганська...

Місяць — циганське сонце.
Доля циганська темна,
гейби кашмірські ночі,
що одійшли в колись...
Хто їх навчив читати
книгу долонь таємну,
долю чужу по картах
зріти углиб і ввись?

Що не дає осісти
їм на землі посутньо?
Хто їх жене по світу
без рубежів і віз?
Чи не гукає голос
їм — тільки їм! — і чутний,
в пору космічну
звично
свій лаштувати віз?

Всім провістивши долю,
тільки чомусь... не для себе.
Де углиба коріння
їхньої віри й честі?
...Чи не послав Господь їх
відзвітувати небу,
що ж ми отут накоїли
перед Другим Пришестям?

* * *

А зрадник завше продає когось.
Точніш, когось він просто перепродує
Комусь, щоб знов перекупить когось
На перепродаж. Бо платить собою
Він неспроможний вже з причини тої,
Що сам в собі самому не існує.

Але мене дивують покупці:
Невже так важко, зрештою, збагнути,
Що в мить, як продають тобі когось —
Тебе ж самого, йолопе, купують...
На перепродаж?!

Прокинувся

Прокинувся
в іншому столітті.
Іду, як вишуканий паж,
На рандеву,
і ніжний вітер
Мені обвіює плюмаж.

Я у високих йшов ботфортах,
В оздобах дивної краси,
За мною повертали морди
Раптово присмирнілі пси.

При боці зблискувала шпага,
Яка сягала срібних шпор.
І весь я був — сама одвага,
І все гучало на мажор.

...Прокинувся.
Крутило ноги.
Болів старечо кожен м'яз.
І сивина морозом строго
Попереджала: відгулявся.

І все довкруг сіріло бридко.
Лиш на письмовому столі
Білів листок з шкільного зшитку.
Я прочитав —
і на крилі

Повстав над плюсклим плином буднів,
Коли з учнівського листка

Свої ж слова без тіні блуду
Пробіг до крайнього рядка:

«Якщо ти вже зібравсь до згину,
Затям: коли ще, доки світ
Тебе не лаяла дружина,
То, певно, треба ще пожить».

І я повстав над трясовиння.
І стетерів:

попід вікно
Ішло дівча в такому міні,
Що вже понікуди воно!

Чого б це квапитись на небо?
Я круто повернув стерно,
Оскільки на землі ще треба
Це додивитися кіно!

Це ти?

* * *

Як прокинеться вербово
Березнева далина, —
Золотим по голубому
Напишу тобі: «Весна».

Як додому крізь утому
Журавлі повернуть знов —
Голубим по золотому
Напишу тобі: «Любов».

Як у небі молодому
Місяць перснем засія, —
Голубим по голубому
Напишу тобі: «Моя».

Я до тебе йшов...

Я до тебе йшов крізь далі, через роки.
І зустрів тебе одну-єдину в світі:
Ти стояла на порозі на високих
В синім платті, синьоока, в синім квіті.

Уклонилась, повела мене в світлицю,
Пригощала за столом новотесовим.
Пив я воду, пив холодну із криниці —
Срібнодзвонну, срібноплинно-проліскову.

Як ішли ми зелен-лугом к зелен-гаю,
Солов'ї нам ткали пісню диво-дивну.
Той мотив мені і досі ще лунає —
Незабутній, неповторно переливний.

Зупинилась. Зашарілись ніжно щоки.
Ти звела на мене очі. Роси впали.
Я читав в твоєму погляді глибокім:
Ти чекала.

Ти чекала того сонячного слова,
Неповторного і вічно молодого.
Я ж — неначе відібрало в мене мову —
Мовчки квіти обривав собі під ноги.

Ти зітхнула, ти сказала: — Будь
щасливий. —
І пішла, а я зостався серед квітів.
Раптом серце защемило (біль —
як злива):
«Дожени! Вона ж твоя — єдина в світі».

На чужому весіллі

На шкільних стежках вже улігся пил.

Ти ж була так близько!

...Хтось перехопив...

хто ж перехопив

Ту мою записку?

Чом мовчала ти,

я спитать не смів.

Все на тебе важив,

Доки він мене сам не запросив

На весілля ваше.

Кожному своє від судьби шиття...

Але доки буду —

Ти цвітеш мені в травах забуття,

Сива незабудко.

Стара пісня на новий мотив

Я тебе любив, я так любив,
Горе моє, зоре, ладо-знадо,
Що слова од щастя розгубив
І ніхто довіку їх не знайде.

Я до твого двору, сам не свій,
Лебедем приходив, як на свято,
Тільки ж ти, немов на рану сіль,
Кидала лукаво: «Здрастуй, свате!»

А якось твій батько уночі
Підстеріг мене та й каже:
«Хлопче,
Ти до неї стежки не топчи,
Там давно сусіда стежку топче.

Знаю, що болить, як на ножі!
Тільки вже нехай воно... як вийшло.
Вдар об землю лихом, не тужи —
Та й шукай собі до пари іншу».

Я покинув з туги все як є.
Біг понад сльозою на край світа!
Тільки ж ти, на горе на моє,
Де б я не ступив, зорею квітла.

Думав, що зійшло за плином літ...
Але як побачив тихі ружі —
Солов'єм затьохкав білий світ,
А мені на серці — чорно й тужно.

Вже твоя коса як у диму,
Лиш мені ти світиш юним станом...
Стала ти дружиною йому,
А мені навек зорею стала!

* * *

Над Полтавою — літо бабине.
У Санжарах — падолист...
Що ж ти, мила, зі мною бавишся:
Став я тінню — подивись!

Я біжу, аж іскри порскають.
З-під років, як з-під чобіт...
Ну навіщо мені ти Ворсклою
Зав'язала білий світ?

Я ж не камінь, та я ж не дерево.
То допоки — одвічай:
Я на цім, ти на тому березі,
Посередині — печаль?

Може б, я до якої горлиці
Перекинув тихий міст,
Але ж ти мені, мила, Ворсклою
Зав'язала білий світ.

Прощай

От і стрілися знов...

Через тисячу літ.

— Ніби ти? — запитав, сполотнівши.

— Вже й сама не згадаю, —

зітхнула в одвіт —

Мабуть, все ж таки я... але інша. —

Все вернулось, немов у зворотнім кіно:

Перший дотик. І брови врозліт...

Може, тим тільки й жив,

що кохане вікно

Зореніло крізь тисячу літ.

А вона одвернулась —

і світ мені згас.

І не стримавши сльози безсилі,

Простогнала:

— Не вернеш. Встають поміж нас

Вже не тільки літа, а й... могили. —

От і сталось:

ішов я крізь тисячі гроз,

Не старцюючи в долі плаща,

Щоб сказати не «до завтра»

як звіку велось,

А промовить востаннє:

«Прощай».

---

* * *

І звідкіль воно хмара волохатая
Та моє серце тужно облягає?..
— Ох, було б тобі перше, ніж кохатися,
Та напиться води аж із Дунаю.

— Та було б, мамо, та було б, розумнице,
Та було б слухать — серце не питається.
А тепер мені тополина вулиця
За четвертою хатою кінчається.

А вже в тій хаті відбули заручини.
Відтюгукали старости з боярами.
І залилося лиш моє засмучення
На причілкові самотнім явором.

І летять гуси, і летять журавлики,
І літа мої листом осипаються.
Тільки й досі ще молода жура моя
За четвертою хатою кінчається.

Ви думали...

Ви думали, що все давно зайшло у вчора,
Ви навіть серцю віддали наказ мовчати.
Та коли в біле вбрались ви,
а я — у чорне,
То це, пробачте, не фінал.
Скоріш — початок.

Ви так спогорда пропливли, як дика сарна,
Немов мене і не було у цій курзалі.
І хоч кавалер ваш тримавсь
крутим гусаром,
Однак з-під фарби сивина
про все сказала.

Ви думали, що та весна під снігом вмерла,
І тільки спогадом на дні, як сіль, осіла.
... Чому ж ви вдома крадькома
сльозу утерли
Над давнім знімком, що прижовк,
як лист останній?

Музика

Я прийду уже з посрібленими скронями,
Обважнілий під умовностями й узами,
В той завулок з тополиними колонами,
Що тече мені під серце, наче музика.

Під ворітьми, де літа мої проходили,
Я об спогади спіткнуся, мов загнuzданий.
І хлюпне мені тремкою прохолодою
Твоїх пальців лебедино-біла музика.

Я прийду сюди аж ген із того досвітку
Хлопчаком у полинялому картузику,
І розтане сивий іній мого досвіду
У завулку, що гучить мені, як музика.

А кохання найгрізнішими указами
Ні зів'яти, ні вхолонуть — не примусити.
А єдиних слів, на жаль, було не сказано
А для чого ті слова, як плаче музика?

Триптих

I

Вітер шугнув за пазуху —
Лоскітно під грудьми.
Чайкою стала запаска,
Руки звелись крильми.

Вітер шепнув:

«Злітаймо!

Поговір — лихо з ним!
Знаю: щоніч притайно
Тужиш за тим... одним».

Охнула неутішно:

«Змилуйся — не мани.
Я б же до нього й пішно —
Через стерню й терни!»

Впали на груди коси,
Чорні, немов журба.
«Думалось... не збулося»,
Схлипнула:

«Не судьба.

Зорі ж, мов царські гривні!
Тихше — законний спить.
Ти хоч до перших півнів,
Вітре,
зі мною посидь».

II

Вітер шугнув під пахви
І перебіг грудьми.

Стала сорочка птахом,
Руки знялись крильми.

Вітер шепнув:

«Летімо!

Тут недалеко... мить.
Ти ж за її очима
Тужиш із юних літ».

Важко зійшлося надбрів'я.
Вирвалось на жалю:
«Господи, як любив я...
Як я її... люблю!

Тільки ж — не довелося.
Винні, мабуть, оба.
Думалось... не збулося.
Сталося... не судьба.

Тихше, поснули діти,
Вірна дружина спить.
Ти ж хоч на дрібку миті,
Вітре,
зі мною посидь».

III

Зорі — немов лампади.
Місяць пішов на спад.
Тільки —
через леваду —
Двоє в журі не сплять.

Б'ються крильми щоночі
В клітці своєї судьби.
Вітер в кущах регоче:
— Мучтесь,
коли — раби! —

Вальс

Цвіт на каштанах помірно, покійно погас.
Ах, не зів'яв, а погас, наче люстра у залі...
Все проминуло, немов старовинний романс,
Тільки гвоздика тремтить на крижині росяля.

Тільки мелодія... Тихше. Облиште. Не час.
Я запізнився навік на заручини наші.
Все проминуло, і вже не поверне до нас
Юний Волконський і ніжна Ростова Наташа.

Все проминуло...

Так звідки ж цей шарф
і рука —

Спалахом білим на тихому мармурі ночі?
Все одшуміло. Зосталася тільки ріка,
Пам'ять русява, вишнева зав'юга
і... очі.

Квіт на каштанах так чисто і юно зайнявсь,
Вітер волого припав до пелюсток губами...
Все повернулось у цей старовинний романс:
Двоє спинились... а я відпливаю у пам'ять.

* * *

Відлебеділа, ніби мить,
Як дивен сон — поза літами.
А щось болить...
                  А щось болить...
А що болить —
                  позамітало.

Все перегірко на полин.
Було. Забулось. Не збулося...
А щось болить...
                  А щось болить...
А що болить —
                  те знає осінь.

Минають дні. Згасає крок.
Імен забутих — тихі тіні...
Вже, як тоді, не грає кров,
І на перо спадає іній.

Нещадний грудень
                  з рук обох
Кладе на шлях замети сизі.
Але світа,
                  як слово Бог,
Зоря надій в небесній книзі.

Все одпливло, як вік і мить.
Та щось на дні
                  щемить і дише.
Спасибі серцю — хай болить.
Як відболить — тоді
                  вже... тиша.

То ж вона... за те, що ти лизнув руку... тій.
 Пам'ятаєш її?
 — Ще б пак! Ви ж... любилися.
 — Жаль, вона кудись зникла.
 — Бо ти ж завів із цією. —
 Помовчали... Кожен про своє.

III

«Куди ж тепер?» — тоскно подумав.
 Повертатись у власну пусту не хотілося.
 Пес підвівся, обтрусившись од пилу.
 Запитав: — То, може підемо?
 — Інтересно: куди? — поцікавився я.
 Хвіст у пса загордився бульбиком:
 — До тієї... до першої.
 — Хіба вона не виїхала? —
 перехопило мені подих.
 — Та ні, просто перебралася
 на іншу вулицю, подалі від... тієї.

IV

...Віднедавна мешканцям рідної вулиці
 все частіше зустрічалася дивна трійця:
 попереду гордо крокував пес
 з весело закрученим хвостом.
 За ним — трохи оддалеки —
 ішли Він і Вона.
 Цьогораз вони зупинялися частіше,
 аніж завжди. Їхні погляди перестрічались —
 і тоді ніжність осявала все довкілля.
 Пес, делікатно витримавши чергову паузу,
 повернувся до пари
 і з припруженою суворістю наказав:
 — Вдома націлуєтесь. Там уже ж і столи накрили.

Чекання

Десь він згубивсь у степах, у вселенській завії.
Так от... пішов. І по ньому — лиш вітер і сніг.
...Жінка скрадливо ховає сльозину за вію.
Спить ся законному. Діти літають вві сні.

Так і тоді завірюха крутила вороже...
Журно обняв: «Ти ж чекай, — обіцяв, —
повернусь».
Ще й під вінцем завмирало під серцем:
«А може?..»
Суджений нелюб кусав насторожено вус.

Роки миналися. Діти та будні обсіли.
Все ніби втихло. Спливло. Увійшло в береги.
Тільки ж, бува, щось заторгає двері у сніи, —
Скинетесь чайкою, а за дверима — сніги...

Весни дарують жіноцтву манливі замрії.
Будять притайне, на грудях хвилюючи шовк.
Тільки вона — понад весни — чекає завію
З білих снігів, у які він востанне пішов...

* * *

Чи журавки ячать,
Чи гудок загучав —
Щось кигиче чи тужить чайно?
Я на берег примчав...
Та пустельний причал —
Та холодний причал,
Мов крижина.

Очужіло стою
У зими на краю —
За крилаткою осінь курличе...
Хтось в холоднім гаю
Кличе долю мою —
Кличе тоскно,
Та все не докличе.

Чи спіткнувся в корчах,
Що не встиг до начал,
Чи то крила погасли на силі?..
Думав — квіт обвінча.
А мені на причал
Опустилися віхоли сиві.

Як немає снаги
Повернуть на круги,
То хоч пісню — до неї,
Хоч — пісню...
Прислухаюсь: луна
Ледве-ледь долина:
«Пізно, голубе...
Ладо мій, — пізно».

Балада вірності

*Всім удовам війни
присвячую*

Застогнало, заплакало, —
Чи сова чи вдова?
Покотило байраками.
Задиміла трава.

Недобілене около...
Щітка випала з рук.
Тільки здавлено охнула
І осіла на рунь.

...Він спіткнувся край битого
За сусіднім селом.
Підняли на граніт його
В піднебесся чолом.

...Прийде, здійме натруджені
У небесну безмеж:
— Що ж так довго, мій суджений,
Ти додому не йдеш?

Скільки білене около,
Скільки сипався квіт!
Вже онуки,
як соколи,
Розлетілись у світ.

Вже й сусіда не сватає —
Удівець-самина.
Вже і свято не святиться,
А тебе все нема. —

* * *

Звідтого темного числа
Так Чорна річка і не скресла,
Сльоза слов'янська не згаса
І день від пострілу Дантеса.

Вже сто і сім десятків літ
По вимерзлих слідах чужинця
Іду із помстою в десниці
За світло й світ.

Та тільки-но звезду правицю, —
Його щоразу заступа,
Як тінь,
Наталина сестриця,
Що вибрала в мужі убивцю:
Воїстину, любов сліпа.

І, опустивши грізну сталь,
Я знов іду услід убивці,
Минувши смерклу тінь сестриці:
Чи жаль її, чи... кулі жаль?

* * *

Наростає з-поза спини цокіт —
Сріблом передзвонює луна.
Порівнялась.
    Полоснула оком.
Проминула...
    Справжня? Чи мана?

По-жіночи граціозно й ладно
Прямо з кроків перейшла у лет.
Тільки й застеріг, як під укладку
Ріжки заховалися ледь-ледь.

Гонорар

Молода гадючка на осонні
Червцем вляглася догори.
Саме пообідньої пори
Стрівсь поет їй... з творчого безсоння.

Проспівав пеан гнучкому тілу,
Всю її возславив, молоду —
Аж гадючка з насолоди мліла:
— Я б тебе за ці слова-меди
Вжалила,
але скажи: куди? —

— Вжаль його, кумасю, у язык! —
Виткнувсь вуж —
і за кущами зник.

Літун

— Знаєш, я оце подумав...
Одне слово, нічого у нас з тобою не вийде.
Ти ж зрозумій:
я народжений літати.
Мене манить небо...
Я ж десять літ
кликав тебе в ірій,
а ти... —

вистерши фартухом руки,
голіруч вхопила пательню,
де шкварчали котлети,
і, послинивши припечений палець,
не обернувшись,
кинула:

— Літав би ти,
аби я отуг щоденно
не товклася біля плити.

— Ну й стій... —
І він полетів.
Не було його днів зо три.
На четвертий... уже не прилетів,
а пришкандибав якийсь обсмиканий,
аж нікудишній...

Не обертаючись, хмикнула:
— Ну, що — налітався... з тією?
Навіть кишені вивернула. —

Він зголодніло потягся
до пательні з котлетами.
Стьобнула ложкою по пальцях,
як хлопчиська:
— Куди? Ще недосмажились.
Сядь отам... Ще хвилин зо п'ять.
Ич, який швидкий! —

Він ковтнув слину
і покірно сів у кутку,
муркнувши:
— Ну, слова Богу, налітався.
Ти диви:
а вона в мене ще нічого собі...

Лубок

...Однак ця загониста діва,
В коштовностях — як на показ,
Мій порух урвала дратливо:
— Я щось не пригадую... вас.

І враз одвернулась в гордині
У темінь, холодна така.
І шуба її соболина
Сахнулась мого піджака.

...Мені ж пригадалось наразі
Дівча у кохтині льняній,
Як ми ще у п'ятому класі
Чомусь загинались при ній.

У кедах і братовій роби
Їй легко і зладно було.
І золотом чистої проби
Її ластовиння цвіло.

І щось обізвалось забуте
В зіницях її — із глибин:
— Я вас... пригадала... —
Та круто
спинивсь обіч нас лімузин.

І вийшов із нього неквапом
Увесь в ланцюгах,
як варнак.

Загріб її знехотя в лапи
І кинув, мов річ,
в кадилак.

І два охоронці камінно,
Як привиди,
встали з пітьми.
І брязнули дверці кабіни,
Мов ковани двері тюрми.

У сяйві ліхтарнім
осінні
Дощини,
спадаючи з віт,
Світилися, мов ластовиння
Далеких, невернутих літ.

І щось затепліло на віях, —
І згасло в холодних дощах,
І вперше відчув,
що навіки
Я з чимось красивим... прощавсь.

* * *

Отак вітерцем перейти за леваду шовкову —
Засвітиться гай,

а за гаєм — село.

І все проминуло до мене повернеться знову.
А літ перебутих одразу немов не було.

І я упізнаю хустину легку за плечима,
Хоч стільки у ріках злетіло води!
І ти мені тихо озвешся своїми очима...
Та це вже — ніколи...

Ніколи... Ніколи...

Завжди.

І я повернуся у пору мою світанкову,
Відчувши в долоні пелюстку руки.
І вперше промовлю колись не промовлене слово
І вернеться в осінь з тієї весни

ластівки.

Розтане сніжок на роками притомленій скроні.
Повернеться листя в грудневі сади.
І дзенькнуть вудилами юності нашої коні,
Та це вже — ніколи...

Ніколи... Навіки.

Завжди.

Залітна сніжинка

сльозою зійшла на долоні,

Морозом шепнула мені сивина,
Що вже не повернеться юності нашої коні,
Бо надто далека між нами лягла

далина.

Парубоцька балада

Я летів красивим чортом
На коні, як ворон, чорнім —
Біла піна падала, мов сніг —
Ех,
До тієї Чураївни,
Що клялась від третіх півнів
Рушники послать мені до ніг.
Та
До тієї... до такої,
Що як поведе рукою —
Солов'ї вмирають навесні!

Я летів...
А на Купала
Дві зорі підбито впали,
Заридав у глухомані сич...
Гей, скоріше, коню-друже,
Щось мені на серці тужно,
Щось не договорює ця ніч,
Та
Ще ж, як на чиюсь намову,
Загубилася підкова...
Щось недобре затаїла ніч.

Я влетів з розгону в ранок
Під високий білий ганок,
Де колись уста її пізнав...
Тільки ж чом це так вогнисто
Сіють музику троїсті?
Чуєш, коню, що б воно за знак?

Розчахнулись навстіж двері —
Став біліший від паперу:
Вийшла Чураївна... у фаті.
Тонко скрикнула, мов чайка.
Випала у свахи чарка.
Три музики зблідли, як святі.

Вмерзнув повід у долоню.
Так оце, виходить, коню,
Ми з тобою гнали крізь віки,
Щоб зеленої неділі
Встигнуть... на чуже весілля?
Де ж твої, Марусю, рушники?!

Щось лепече про розлуку,
Простягає білу руку, —
Повертаймо, коню... в три хрести!
Та
Скоріш від цього саду,
Де зустрів я ніжну зраду,
Та не слухай тоскного: «Прости!»

Люто вилетів на греблю,
Вдарив тугою об землю —
Обірвались струни у музик.
Закричали треті півні,
Впала з горя Чураївна
Головою в проданий рушник.

Ще не раз ти, Чураївно,
Скрикнеш чайкою осінньо,
Коли я попід твоїм вікном
На коні, як ворон, чорнім
Пролечу красивим чортом,
Хрещений весільним рушником.

Ех,
До тієї... до такої,
Що як поведе рукою —
Скрипка заголосить під смичком.
Та
До тієї, до другої,
До тієї... та не такої.
Під чиїм же, коню, ми вікном?!

* * *

Я спокійно б лежав під вагою століть,
Я б давно вже й землею став,
Але ж бісова дівка на кручі стоїть,
Огорнувши вітрами стан.

Вже зотліли до кореня меч і щит,
Наді мною гуде Дніпрельстан.
Але ж бісова дівка на кручі стоїть,
Огорнувши вітрами стан.

Це було зо дві тисячі з гаком літ,
Коли стрів мене вражий спис:
От як стала на кручі, так і стоїть,
І в зіницях лукавий біс.

І зове, і чарує бровою-крилом,
І п'янить, мов козацький мед,
Перехоплений в стані купальським зелом
Ворожитського зілля букет.

Ех, повстав я —
розпалася скіфська гора,
Наполохавши римських гусей!
Взяв я рештки меча, золоту пектораль
І сховав крадькома в музей.

Я одягся модерно в нейлон і лавсан,
На побачення біг сто літ.
А вона, огорнувши вітрами стан,
Вже на іншій межі стоїть.

Я роззув черевики, я біг сто літ,
Я побив олімпійський рекорд!
Та вона вже на третій межі стоїть, —
А нехай би взяв мене чорт!

Я поклав собі: вмерти і стерти слід.
Хай гуде по мені Дніпрельстан...
Але ж бісова дівка на кручі стоїть,
Огорнувши вітрами стан.

Зміст

Михайло Шевченко. ...І слава сама припала йому до грудей. Передмова	3
--	---

Пора!

Перед Вічний Лик	11
Пора!	12
Не забудь!..	14
Пам'яті Святішого Володимира	16
Передчуття.	18
Прозріння	20
«Так гарно починав!..»	23
«На твань суспільну впав сніжок осрібло...»	24
Сьогочасна елегія	25
«Ти зброєю світ собі в ноги послав...»	27
Оптимістичне	28
«В цей вертеп заштатних блюдолизів...»	29
Гей, слов'яни!	30
Зустріч з Архистратигом	32
Ворота в Канів	35
Масть	36
Фрагмент із сучасного буття	37
Нічний візит	39
Європі	40
Безсоння	42
Верлібр з коментарями	43
Вальс смерті.	46
Спасибі вам, серби!	47
Прийшли	49
«Заходить ніч, чорніша вовкулаки...»	51
«Кордони впали...»	52
Треті.	53
Не озивайте.	54

Тільки пил.....	55
Двобій.....	56
Ілюзія.....	57
До Всевишнього.....	59
«Вагач спинив голодну вовчу зграю...».....	60
В корону Афіни Паллади.....	61
Біля Мгарського монастиря.....	62
Буденне.....	63
Знайоме... ..	65
...І досі вольнодумствуєм.....	66
З хлябів притаєних... ..	67
Відповідь.....	68
Ідуть!.....	69

В слюзі пророка

Поклик (<i>Диптих</i>).....	73
«Чи то світ ошалів...».....	75
Перевдягання душ.....	76
Роздум.....	80
До проблеми: «революція і митець».....	83
Менталітет.....	84
«Все менше їх, іще живих у плоті...».....	85
Мама.....	86
У вінок Павлові Тичині.....	87
Ти ж сам ідеш... ..	89
Видіння (<i>Поема</i>).....	91
Гуляє панство.....	99
Останній.....	100
...І правда вже звела курок.....	101
А все було... ніколи.....	103
Спадковість.....	106
«Полковнику ніхто не пише...».....	107
Остання дорога Нестора.....	108
Безсмертя.....	110
Єдиний серед... своїх.....	112
«Чи нам і справді вже забракло слів...».....	114
Пісня.....	115
Спогад.....	116
Осторога.....	119
Рецензія.....	120
«Дівчинка з печальними очима...».....	121
Крик Чорнобиля.....	122
Між пеклом і Едемом (<i>Поема</i>).....	124

Молитва з осені

Гроза благовісна	133
Ім'я Його	134
Хто його зна.....	135
Таємна вечерея	137
Диво неповторне	143
Не відмолить! (<i>Диптих</i>).....	144
«Нам не дано спізнати основу...».....	146
Совість	147
«І хто ж, пак, винен, що сини бездарні...».....	148
Знак місяця	149
Осінь	150
«От стою в заворсклянському березі...»	151
Двоє.....	152
Похвала собаці	155
Долоня.....	157
До проблеми добра і зла.....	158
Єресь	160
Не повернусь.....	161
Притча про славу	163
Спільність	167
«Прудкий і сухорлявий, гейби коник...».....	168
Фінал	169
Дістали!.....	170
Михайлові Шевченку — в День Янгола	171
Дощ	172
Самота	174
«Останній листок клена...»	175
Доля циганська.....	176
«А зрадник завше продає когось...»	177
Прокинувсь	178

Це ти?

«Як прокинеться вербово...»	183
Я до тебе йшов.....	184
На чужому весіллі	186
«За рікою тільки вишні...».....	187
Стара пісня на новий мотив	189
«Над Полтавою — літо бабине...».....	191
Прощай	192
«І звідкіль воно хмара волохата...».....	193

Ви думали...	194
Музика	195
Мелодія	196
Триптих	198
Вальс	200
«Відлебеділа, ніби мить...»	201
Трійця	202
Чекання	204
«Чи журавки ячать...»	205
Балада вірності	206
«Звідтого темного числа...»	208
«Наростає з-поза спини цокіт...»	209
Гонорар	210
Літун	211
Лубок	213
«Отак вітерцем перейти за леваду шовкову...»	215
Парубоцька балада	217
«Я спокійно б лежав під вагою століть...»	220

Поєми

Урок (1975)	225
Заклинання вогню (1977)	245
У дзеркалі слова (1980)	266
Дума про місто (1981)	287
Небо полеглого безвісти (1985)	303
Поворотний круг (1989)	319
Пришестя (1989)	334
Трубить Трубіж (1997)	357

Літературно-художнє видання

Серія «Бібліотека українського воїна»

Олійник Борис Ілліч

Крик

Поезії з життєвого шляху

Упорядник М. Шевченко

Редактор Ю. Буряк

Художнє оформлення С. Ковики-Алієва

Коректори І. Скакун, К. Круковська

Формат 84×108^{1/32}

Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 15,0.

Ум. друк. арк. 12,6. Зам. 15-120.

Видавництво «Український письменник»,

вул. Олеса Гончара, 52, м. Київ, 01054.

Тел./факс: (044)486-18-05. Е-mail: ukrpsm@gmail.com

Свідоцтво про реєстрацію ДК № 571 від 20. 08. 2001 р.

Віддруковано у друкарні «Видавництво «Фенікс»»,

вул. Шутова, 136, м. Київ, 03680.

Свідоцтво про реєстрацію ДК № 271 від 07. 12. 2000 р.

КРИК

БОРИС ОЛІЙНИК

A

763090

ISBN 978-966-579-463-9

9 789665 794639 >